

Gândirea

LITERARĂ - ARTISTICĂ - SOCIALĂ

ANUL I. ⁵⁵ No. 5.
1 IULIE 1921
Numărul 2 lei 50 b.
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
CALA REGELE 38.
CLUJ FERDINAND No. 38.

IN ACEST
NUMĂR

EXPOZIȚIA
HUMORIȘTILOR

Cuprinsul

Incertitudine	Tudor Arghezi	Adevărul	D. Razu
Insemnări critice	A. M.	Lied	Emil Darian
Bucolice	Ionel Teodorianu	Riscurile meseriei noastre	Ivan al II-lea
Seară neagră	* * *	Erou	D. Karnabatt
Poza vicleană	Luca Ioan Calageale	Oștirea mea (Ady)	Vasile Al. George
Vară nouă	Lucian Blaga	Un volum și un premiu	Al. Al. Philipide
Ispita	Adrian Maniu	(Mișcarea literară)	
		Salonul Humoristilor (Arta)	Cronicar

No. 5.

Cărți și reviste — Cronica mărunță — Desemne de Popa, Marin Georgescu, Cruia, Gic, Ross și Dan Berceanu.

GÂNDIREA

LITERARĂ, ARTISTICĂ, SOCIALĂ

Apare la 1 și 15 ale fiecărei luni

Redacția și administrația. Calea Regele Ferdinand No. 38, Cluj

ABONAMENTE: Pe hârtie velină 200 lei anual; ediția obicinuită 1 an lei 60; 6 luni lei 35; 3 luni lei 20. — Lei 250 exemplarul. Pentru instituții un an 120 lei.

INSERTII ȘI RECLAME se primesc la administrația revistei, achizitori imputerniciți și toate agențiile de publicitate. * * * * *

REDACTIONALE. Gândirea va face minuțioase recenzii tuturor lucrărilor trimise pe adresa noastră. Domnii autorii și casele de editură sunt rugate a trimite câte 2 exemplare. — Manuscrisele trimise nu se înapoiază. Primim bucuroși cronici asupra mișcării culturale, literare și sociale din toate ținuturile românești. * * * * *

BANCA AGRARĂ

SOCIETATE ANONIMĂ CLUJ

CALEA REGELE FERDINAND Nr. 36-38

(In casele proprii) * * * (Telefon Nr. 5-39 și 12-17)

CAPITAL SOCIAL LEI 50.000.000

(Banca împuternicită cu finanțarea reformei - agrare prin Decretul-Lege Nr. 4167 din 12 Septembrie 1919).

Execută tot felul de operațiuni de bancă

Primește depuneri spre fructificare } cu 5% netto
Primește depuneri în cont curent }

Cumpără și vinde monezi străine.

Finanțează întreprinderi agricole și industriale.

Emitte scrisori fonciare.

Acoardă împrumuturi ipotecare cu anuități pe 10, 15, 25 ani.

Acoardă împrumuturi cambiale.

Acoardă împrumuturi pe gaj de efecte (lombard).

Acoardă împrumuturi pe mărfuri (varante).

Excontează cambii, efecte, cupoane, devize.

Secție specială pentru organizarea cooperativelor.

Secție specială pentru mașini agricole.

Secție specială pentru produse agricole.

Virimente directe de cont-curent cu toate băncile mari din țara și străinătate

REDACTIA
SI ADMINI-
STRATIA :

CALEA
REGELE
FERDINAND

No 38.

CLUJ

Gândirea

LITERARĂ - ARTISTICĂ - SOCIALĂ

ANUL I
No. 5

1 IULIE
1921

EXEM-
PLARUL
2 LEI 50

APARE LA 1 ȘI LA 15 ALE FIECĂREI LUNI
REDACTORI: CEZAR PETRESCU ȘI D. I. CUCU

INSEMNAȚI CRITICE

Talentul nu se poate măsura cu un centimetru, totuși el se poate judeca și analiza.

În afară de conținutul și exprimarea ce există într-o operă de artă; un ce nevăzut și puternic domnește, nevăzut sub microscopul pedanteriei, uriaș însă când privim din reculegere efectul. Și acest element se aseamănă cu sufletul. Împonderabil își manifestă prezența ori absența, dând viață sau mume, fiind opera de artă. E talentul.

În domeniul formei și al exprimării, prea multele constatări și clasificări savante sunt cunoscute. Științificește forma e putea menită să valorifice ideea, am putea spune: \angle e acțiunea ideii. În ea înșiși trebuie să fie înainte de toate legătura dintre gândul operii și public. Forma ideală dar, e variabilă, fiindcă variabil e și temperamentul artistului creator, variabilă e și senzibilitatea receptivă a publicului. Dacă spre o mai clară înțelegere am lua o comparație din domeniul medicinei, am spune că exprimarea trebuie astfel realizată încât ideea să poată fi asimilată de public, după cum un medicament trebuie să conțină nu numai puterea tămăduitoare, dar și amestecul astfel dozat, încât organismul uman să-l poată absorbi și asimila.

Exprimarea cea mai bună o vom socoti acea care valorifică pentru noi mai bine o idee. S'a ajuns la concluzia că exprimarea trebuie a fi cât mai scurtă și intensă înfățișare a unei idei. Aceasta ar constitui introducerea în artă și literatură a principiilor de mecanică și economie a forțelor, cu care nu ne putem împăca deplin. Forma

INCERTITUDINE

Imi atârnă la fereastră
Iarba cerului albastră,
Din care pe mii de fire
Curg luceferii 'n neștire.

Sufletul, ca un burete
Prinde lacrimile 'ncete
Ale stelelor pe rând
Sticlind alb și tremurând.

Scama tristeților mele
Se 'acurcă noaptea cu ele.
Genele lui Dumnezeu
Cad în călimărarul meu.

(Din „Cuvinte Potrivite“.)

Deschid cartea: cartea gemă.
Caut vremea: nu e vreme.
Ași cânta: nu cânt. Și sînt
Par'căș fi și nu mai sînt.

Gîndul meu al cui gînd este?
În ce grai, în ce poveste,
Imi aduc aminte, poațe,
Că făcui parte din toate?

Scriu aci, uituc, plecat,
Ascultînd glasul ciudat
Al mlaștinii și livezii.
Și semnez...

TUDOR ARGHEZI.

în ea însăși păstrează un infinit de modalități, iar valorificarea lor maximă se schimbă după un alt infinit de cauze existente și vecinic prezente în sufletul nostru. Avem cu siguranță tot de atâtea ori nevoie de ideea stilizată și condensată, de câte ori avem nevoie tot de ea vagă și nelămurită. Exemplificarea o credem de prisos. Ne mărginim a constata că exprimarea produce efectul unei idei, și întorcându-ne la idee vom căuta să-i analizăm structura.

E drept, o idee poate fi privită logic și matematic, sau impresionist. Noutatea ei e însă prima condiție. De aceea vom socoti mult mai superior genul lui Newton care din căderea unui măr a tras uriașele legi ale gravitațiunii, de cât genul savantului modern cu laborator și instrumente de precizie, care a putut verifica o lege ori descoperi un leac oarecare. Metoda acestui din urmă e mult mai prozaică, experiențele au urmat experiențelor, gândul a înaintat ca numărătoarea unui copil, pe degete.

Geniul creator e înlocuit cu îndare și acumulare de cunoștinți; biblioteca și laboratorul economisește efortul materiei cenușii.

Și arta cere astfel de înainturi. Meritul se confundă cu utilitatea. Rutina e acceptată de marele public sau de critica quasioficioasă, mult mai ușor de cât îndrăzneala originalității care croește o potecă nouă.

Pornind dela un alt fapt simplu vom trage concluzii tot atât de simple. Cine nu a observat de pildă că modelul unei creștături în lemn de pe băta unui cioban româno-dac, seamănă leit cu aceea de pe armele din India și Australia? Să legăm strâns această observație de diferitele curente de artă clasic, romantic, ori simbolist ce s'au înregistrat simultan în aceleași epoci la cele mai îndepărtate popoare, fără apropiat contract cultural. Fustel de Coulanges, în „La cité antique“, bazându-se pe asemănarea de cuvinte ce se găsește în greacă și sancrită, în

latină și în slavonă, a schițat admirabil o preistorie a civilizației. A ajuns la concluzia că acele cuvinte comune au fost întrebuințate acum mii de ani, de un prim trib indo-european, care avea toate acele noțiuni de foc, familie, trib, turmă, etc., pe care le exprimă în grai rădăcina comună a cuvintelor în diversele limbi europene ori asiatice. Istoric, o argumentare pe aceiași cale ar complexa multe lacune trecutului nostru și într-o analiză a datinilor.

Iată dar, că aplicând aceiași metodă, am găsi și artei dreptul de a vorbi de mai departe decât cronicile. Modelele de desen ce se întâlnesc la țărani noștri și la cei din alt capăt al lumii; nu prezintă oare unui cercetător cu suflul și cu orizontul mai larg, aceeași importanță pe cere Coulanges o găsea înrudirilor de rădăcini etimologice? Și mai departe, curentele artistice; romantic, simbolist, realist etc. văzute astfel, mai rămân simple curente de imitațiune, sau „ceva” nou, cari apare ca florile primăvara, spontan și original, în toate țările, în anotimpurile lor prielnice? Astfel pusă problema e cu desăvârșire nouă. Și astfel trebuie pusă.

Legi de geometrie ușor de urmărit, fac la popoare diferite să izbucnească aceleași ornamente. E, — îndrăznim a crede — o cristalizare sau un fenomen fatal. Pe tot globul, cum în matematică apare număratoarea și successiv calculul celor patru operațiuni, în artă apare desemnul cu primele triunghiuri și romburi, fără ca unul să fi cunoscut descoperirile celuilalt. Și întreaga civilizație pe care o va avea viitorul poartă un drum determinat. Asimilarea joacă rolul unei conservări. Creierea spontană e însă fenomenul interesant, singurul. Cărțile povestesc ca o curiozitate stearpă amănuntul că doi savanți în țări distanțate, au descoperit mai în aceeași clipă același adevăr. Au intrat în aceeași clipă, pe drumul unei legi noi,

În acest cadru, curentele de artă își capătă temeinica înfățișare. Mediul exterior și sufletesc în dezvoltările lor, dau espede identice în marea evoluție. Și tocmai fiind fără origină comună, asemănările își păstrează originalitatea. Condiția unică de viabilitate a acestor manifestări este existența aceluși ce imponderabil și nevăzut, pe care critica zădarnic a încercat să eticheteze, să numeroteze și să

EXPOZIȚIA HUMORIȘTILOR

Dan Berceanu

Di Mocsony

cântărească: Talentul. El poate ilustra un curent. Poate da proporții unei mișcări până la el anemice. Poate fixa o epocă.

Curentele însă nu-l pot naște. De aceia pretențiunea profesorească de a cârmui și selecționa talentele ca o turmă ni se pare absurdă și illogică. Întâi au apărut întotdeauna talentele cari au ilustrat un curent, și după aceia doctrinarii cari încercat să justifice sau să explice noua cale croită. Nu e destul să tragi o brazdă — fie ea cât de adâncă — ci mai greu să găsești găunțele divine care să fertilizeze brazda.

Ne trezim fără voe în spirituepocilor sau al curentelor, sau alături de ele, nu voit, ci după iuțeli de ritm, heredități și circumstanțe de mediu. Mergem pe același drum întotdeauna împinși de o impulsie interioară, nici odată de arătătorul unui magistru. Aceștia n'au știut strânge în jurul lor, decât stearpă mediocritate, care stearpă și mediocră rămâne chiar când e însuflețită de cele mai eroice intenții.

A. M.

Bucolice

Primăvara

April a legat cu basmale de flori, ochii verzi ai pomilor...

Cucu!

Cucu!

Nu știu dacă e glasul unei păsări, sau chemarea pomilor copilăroși, care se joacă de-a baba-oarba.

Cucu!

Cucu!

Un zarzăr scuturându-se, mă arată livezii. Și fără să vreau, privesc îndărătul meu, să văd de nu cumva un piersic mititel, îmbujorat de alergătură, s'a tupilat după mine, ca să nu-l prindă ceilalți pomi... Râd albinele, cucul cântă, și buzele mele șoptesc și ele: Cucu.

Dar îndărătul meu nu-i nimeni!

April! De ce nu mi-ai legat și mie ochii, cu o basma de flori?

II.

Ascult cum se frământă, cum se adună și se respiră seva în pământ, ca nouri pe cer. Livada plouă fraged încolțirea ierburilor. Când și când, îmi scapără prin ochi, fuga unei șopârle, ca un trăsnet scurt, zvâcnit din sevă, mistuit în ierburi, și sfârmat în salturi de lăcuste.

E greu pământul ca o furtună mocnită, dar mi-e trupul gol de gânduri, și sufletul mi-i luminos și viu ca un curcubeu purtat de ploii.

Căprioara.

Ca o toacă de vecerne, într'un schit, departe, pașii ei înfiorați, răsună prin pădure.

Urechile ei sint agere ca aripele fluturilor de câmp, și nările ei sint înflorite de miresele pădurii.

Botul ei plâpând se apleacă pe izvoare ca pe un fluer, și'n ierburi, buzele ei sărută genele vântului.

Așa-i de firavă, că un copil ar frânge-o ca pe o surcică — dar i-ar fi milă —, ș'apoi e mlădioasă ca un vânt.

Ea se oprește din goană, învoaltă, și atât de vioiu, că-ți pare cărarea pe care a venit, o creangă aplecată din cer, de pe care își va lua zborul.

Ea e sperioasă ca parfumul violetelor de toamnă; ochii ei sint umezi ca aroma fragilor sălbateci; și viața ei e zbuciumată ca inima unui copil îndrăgostit.

Doamne! Nu scoate vânătorii, în calea căprioarelor!

SEARĂ NEAGRĂ

RĂZBOIUL

Sgomotele firii cresc misterios,
Broaște orăcâie în vale; cucul cântă
Bâzâie bondari de aur...
Și împreună sunt un cânt duios.

Printre tranșee,
un pic-poc tăia
când și când,
șuerând,
labirintul de alee
și pleznea
coaie de pom — ori om.

Am văzut un mort, nou, chiar acum
înfășurat, în foaia de cort.
Pe un băț legat,
Pe umeri purtat
legănând în transport,
fruntea golită de dum-dum.

In depărtare un sat fără fum,
Părăsit de oameni săraci,
Lăsat în păstrare câinilor flămânzi
Care nici ei nu mai pot fi blânzi

Sat împresurat de haraci,
Salcâmi fândăriți dintr' odată
Coperișuri pe unde a pâlpaît șindrilă,
Smerită biserică dărâmată,
Sătuțule, sboruf berzelor ce mai cată ?

Câinii urlând a pustie-s'au repezit
Atac în pântecel unu cal putrezit,
Subt coaste botul și labele au săpat,
Curând ciolane albe au lăsat,
Iar căpățâna lungă și albă a rânjit.

Se 'ntunecă — noapte liniștită.
Vechiul joc
pic-poc
în toată împrejurimea părăginită.

Cerul pare'n gloanțe ciuruit
toate stelele au inflorit.
Insomnie-nebunie-lăcomie
a ucide — a trăi.

Viață vană
printr'o rană
vei țâșni.

**

Fragi

Mi e dor de voi, fragi ai pădu-
rilor!

Numele vo-tru e fraged ca o
sărutare s'rivită pe buze; roștin-
du-vi-l, buzele mele se sărută.

Sub fronzele pădurii — ca sub
o mare verde cu valurile infoiete,
de-asupra căreia plutește meduza
de miere a soarelui — primăvara
vă 'nfiripă mă geanul vostru 'nfio.

Pe unde răsăriți pământul înti-
nerește, rumen ca un obraz sărutat;
voi sănteți sfiala primăverii ascunsă
în păduri.

Aroma voastră e curată ca ro-
șeața zorilor, căci zorile sînt gân-
dul frag al cerului care vă visează
de când adoarme înspre seară, în-
chizând în o hii de amurg, culoarea
voastră, fragilor!

Buzele unui copil din leagăn,
sînt veștede alături de tinereța
voastră, boabe de rană roșite!

Poate ingerii care fură într'o
noapte, trandafirii toamnei, și-au
însăngerat mânuțile și v'au picurat
din cer, în păduri? Sănteți copila-

ria căpșunelor? mățâniile violetelor?
Ori sinteți jarul plâpînd, pe care
pământul și-a ars trandafirii albi,
ca să culeagă p'lpăirile macilor?

Mie dor de voi, fragi ai pădurilor!
Dar prea mi-i pângărit trupul și
prea mi-s prihănite mânele ca să
cutez să vi le 'ntind!

Aș vrea să-mi rostogolesc su-
fletul, înspre pădurile care v'adă-
postesc, să mi-l jertfesc pe rugul
vostru de arome, ș'apoi să-i suflu,
în vântul care vă dezmeardă, ce-
nușa întinerită, sau s'o culeg în
pumni și s'o sărut — fragi ai pă-
durilor.

Zmeură

Sângele aprins al verii și a îm-
purpurat surusul, zmeură luminoasă
ca vișniul amurgurilor prin păduri!

Inima sevei, bate mai repede și
mai nebună, pentru tine, rod umed
de rubine!

Cu trupul gol scaldat în frunze,
îți porți aroma ca pe o floare sfă-
șiată în dinți.

E-atâta patimă în calda ta su-

flare, că tremură mai tare gla-
sul privighetorilor din preajma ta.

Chipul tău e beție de vin roșu,
pentru ochi; chipul tău rănește
sângele, și dogorăște obrații; aroma
ta sărută nările și umezește buzele!

Păroșii și greoii urși, sînt robii
tăi, zmeură cu buzele înfăgurite de
friguri!

Ai deochiat pe pustnicii păduri-
lor! Căci iarna, fără de tine, ei zac
zdrobiți în viziuni, ca niște trun-
chiori de stejar, fulgerați de buzele
tale.

E aprigă dragostea lor, când vir-
prin foșneteale verii, cu nările arse de
poftă, cu buzele fămânde, să și
împartă culcușul, ibovnică cu bu-
zele mușcate, a vajnicilor urși!

Dar îi uiți nepăsătoare, atuncea
când desculțele țigănci cu păr
muriu și ochi întunecați ca umbra
ta, vor veni să te culegă în colțe!
Căci îți vinzi dragostea oricui, și
vor mușca și dinții oamenilor, din
răsu-ți roș și crud, zmeură ispiti-
toare ca sângele fierbinte copt în
buze de țigancă.

Ionel Teodoreanu

POZA VICLEANĂ

24 Aprilie. Am primit scrisoare dela Alix. Mi-a făcut la început mare bucurie, dar scrisoarea nu-mi aducea nimica nou.

Am petrecut ziua întreagă pe canapea. Cerul s'a limpezit mai spre amiază. Soarele s'a prelinș prin transparente în dungii de lumină paralele, cari s'au întins din ce în ce mai tare; apoi au început să se îngălbenească, și am auzit pe pietrișul curții scurgându-se șivoliul de apă al „furtunului”. Intins pe canapea, am încercat să citesc. Câtă vreme citeam, mă persecuta iaginea lui Alix. O vedeam, în rochie albă, vrând să-și dreagă pieptănătura, cu brațele ridicate în sus; lăsam cartea ca să mă gândesc doar la dânsa, dar atunci gândul se lenevea, se imobiliza fără sens, repetat, mecanic, și iar luam cartea.

Mai spre seară, când a apus soarele de tot, am eșit în oraș. O ceață violetă se întindea peste clădirile posomorite și arborii prăfuiți. Vântul încropit, impregnat de miros de asfalt și de tei în floare, gonea praful. Sgomotul de automobile, de tramvae, de vorbe se amesteca într'un vâjiit monoton. Mă simțeam ciudat de ușor, parcă atracția pământului ar fi dispărut.

Scriu! Teiul înflorit își trimete mirosul amestecat cu acela de asfalt. Un piano, sentimental, topește în noapte valsuri.

27. Aprilie. A fost cald și trist. Abia am putut să-mi scutur lenea și să-i scriu lui Alix câte-va rânduri. N'am avut curajul să recitesc ce i-am scris. Mi-e așa de rușine întotdeauna de ce am scris! Mi se pare că nu exprim ce gândesc, și aceasta mă supără grozav.

Azi am avut violentele imagini ale primelor zile când am cunoscut-o pe Alix. Era cu totul altfel. Îmi plăcea la dânsa răceala cu care îmi primea cuvintele de dragoste; aceasta mi se părea atributul specific atrăgător. Acuma, când știu că și dânsa mă iubește, că nu mai am nimica de temut, sunt deziluzionat. Când am cunoscut-o, parcă era o poză din carte — și asta-mi plăcea. Acum îmi displace viața ei. Poate nici nici nu o iubesc de cât pe Ea, cea trecută!

E curios ce lipsit de persistență și de energie sînt. Cum îmi e neplăcut un gând, îl evit. Adeseori,

Victor Ion Popa.

Portret cubist al dnei Gefta Chernbach Popa.

când sunt în pat, înainte să adorm, mă gândesc la ziua viitoare, și dacă știu că am un lucru mai încurcat de isprăvit a doua zi, mă cuprinde o teamă de moarte.

Zilele astea se întoarce Alix. O doresc, dar nu vreau să fiu nerăbdător, de frică nedeslușită.

1 Mai. Alix nu vine decât peste 15 zile. Mătușa ei e bolnavă, și trebuie să stea cu dânsa. Mă supără faptul că trebuie să-i scriu. E așa de străină gândirea mea de cele scrise. Nu e mai mult, sau mai puțin, dar e cu totul altceva. Când are să se întoarcă Alix, are să fie sub impresia scri-

sorilor; are să mă găsească schimbat. Iarăși explicații, — vorbe, vorbe!

Afară, mirosul nesuferit de tei în floare! Tei în floare! Îmi aduc aminte de mama cu mâinile slabe și cu ochii îngrijați. Ceaial de tei fierbinte și chininal! Era primăvară, tot așa ca acuma, și eram totdeauna bolnav. Treceau zilele încete și luminoase. Din pat vedeam un petec de cer adânc de albastru, mărginit de ziduri aurite de soare. Ziua întreagă numărăm liniile desemnului repetat depe tavan, sau scriam cu degetul în aier numele meu. Mă simțeam prea slab ca

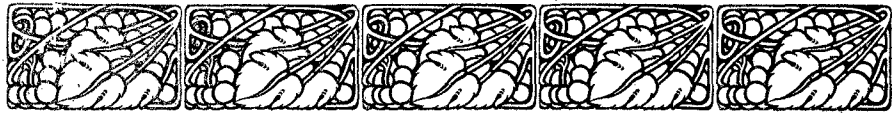
să citesc, și doar priveam la jurnalele de modă ale Mamii. Mă amuzau co oanele și domnișoarele cu obraji lor surizători, în costume eteroclite, profilându-se pe un fond de peisaj neverosimil și magic. Priveam ceasuri întregi la ele. Pe o pagină — o pagină de anunțuri — era o reclamă de mănuși, reprezentând o cucoană înaltă și subțire, într-un costum *tailleur* și cu o pălărie imensă, ornată cu o pană de struț, încheindu-se la mănuși. Țin minte ce mult îmi plăcea poza aia! Obrazul mai cu seamă mă mișuna. Am uitat obrazul ei, dar Țiu minte cu ce amoție mereu nouă și cu ce interes neștirbit o priveam întotdeauna. Îmi plăcea ca o persoană vie; mi-o închipuiam vorbind, umblând. Știu chiar că aveam conversații cu ea. Vorbeam fără cuvinte cu ea! Dar e mult de-atuncea. Vorbe fără cuvinte — ce prostie! De ce mi-am notat în definitiv toate lucrurile astea? Fiindcă mirosea a tei! La lumânare se vorbește un fluturaș! Am să-i scriu lui Alix. Dor...

2. *Maiu*. Noapte rea. M'a chinuit un vis fără sens. Țiu minte că bătea vântul cald și prăfuit într-o grădină în care mă pierdusem, și însera în grabă. Trebuia să mă întălesc cu cineva care să-mi arate drumul, și parcă pe aceia o căutam cu toate că o găsisem. Era o ființă fără formă pe care voiam s'o înduplec, și care rămânea nemișoasă pe când plângeam. Și mi simțeam sufletul încătușat de un regret adânc, adânc, de trecut.

Azi dimineață am făcut ordine prin dulapul cu hârtii. Numai căutam prin el de ani de zile. Am găsit o sticlă cu eter. Rămăsese dela boala mamei. Îmi aduc aminte că s'a îmbolnăvit și dansa tot așa într-o zi de primăvară caldă. Dealtfel toate amintirile le am din primăvară. Poate deaceia când sosesc primele zile frumoase, și când inverzesc copacii, simt că mă înstrăinez de cunoștințele și de rudele mele, că mă schimb, că ași dori să plec, să fug departe. Și în același timp simțeam că nu voi înfăptui nici o hotărâre.

În dulap am găsit hârtii vechi, scrisori, acte. Neștiind în ce fel să le aranjez, le-am răsturnat și mai mult.

Sticla cu eter rămăsese intactă. Am rupt căciula de hârtie, am destupat-o; eterul își păstrase toată tăria.

Vară nouă

*Ingropat în spice un fecior de sat se'ntrece 'n sănătate
cu macii câmpului,
cu paserile verii.*

Il văd din spate:

*din tăria brațelor lui simt,
că nu iubește femeile decât în lanuri coapte de grâu.*

Umezi până'n brâu

*se'ntorc pescarii dela Murăș
cu libelule prinse'n pălărie.*

*Globuri mari de pöpădie
arată drumul vântului.*

Eu macin între degete spic după spic,

și-arunc semințele 'ntre brazde pentru — cățelul pământului.

Eu macin între degete spic după spic,

*și-asvârl grăunțele în — lume, fără rost,
în cinstea soarelui.*

Apoi mă ridic.

LUCIAN BLAGA.

Ce curios miros în mijlocul primăverii!

Am putut o clipă să asemăn zăpăceala ușoară provocată de eter, cu un sentiment eteric.

Ceasurile trec uniforme și asemănătoare. Mă simt fără energie; n'am nici măcar voința ca să mă gândesc mai întins la ea. Îmi svănește gândul dela o imagine la alta. Din vreme 'n vreme se produc asociații confuze și ridicole, și n'am nici măcar atât umor încât să rid de dănele.

Nu știam înalte să scriu ce trist eram. Mă simțeam fără astâmpăr, cu mîntea îndurerată, dar nu puteam preciza nimica. Acuma îmi dau seama că tristețea — o tristețea vie, mă îneacă. E un lucru

curios; există două feluri de tristețe: una având cauze explicabile și logice, pe care o recunoști și o încurajezi, și alta fără cauză pe care n'o mai recunoști fiindcă se confundă cu însuși caracterul tău. Așa simt acuma.

Am sfârșit întâia sticlă...

3. *Mai*. Eri seara am adormit zăpăcit de eter. M'am trezit azi cu greață.

Ce curioase sunt halucinațiile. Gândul se concentra în jurul sgotmotului făcut de răsuflarea adâncă în gâtul sticlei. Pe urmă am simțit o căldură și ușurare în tot trupul. Gândurile au început să rotească grăbite în vârtejuri tot mai strâmte, mai strâmte. O amețitoare scoborîre în spirală spre neființă! Și parcă Alix sta în mijlocul vârtejurii. Dar era într'adevăr Alix? Nu știu, nu vedeam, ci simțeam doar. Se poate tot așa de bine să fi fost reclama de mănuși.

Și-acuma?

Reclama de mănuși. Dacă mă gândesc bine, bine de tot, atunci trebuie să recunosc, că, doar ca să găsesc jurnalul cu reclama am căutat eri în dulapul cu hârtii. Natural, fără rezultat. De aceea poate, am fost așa mahnit... E așa de ridicol! Mă simt rușinat

când mă gândesc la jurnalul cu reclama?

Sînt zăpăcit de eter. Afară e cald și dulce; și iar mirosul amețitor...

Iar teiul... Acuma știu că în mijlocul vârtejului nu era Alix; era reclama. Reclama! Ce urit sună! Parcă mi-ași bat joc. De ce n'ar purta un nume?

Mirosisem atât de mult încât pierdusem conștiința. E rece ca ghița...

E un fenomen curios, ce dedată la sentimentalism patetic mă simt în clipele de beție. Era cât pe aci să mă'nduioșez de-o reclamă. Arum — cu mintea limpede — mă gândesc doar că numele de Serafina ar merge bine reclamei. Serafina! Serafina — nume demodat, ca și amintirea mea.

4. *Mai.* Azi mai obosit ca ori-când.

Scrisoare dela Alix! Ce îngrozitoare banalități întinse pe patru pagini! Dealtfel știam lucrul acesta de mai multă vreme, dar nu voiam să mi-l mărturisesc. Sînt prea leneș, și prea gelos de liniștea mea, ca să fiu sincer întotdeauna cu mine însumi. Azi sînt însă cu sensibilitatea prea întărită ca să nu recunosc acest lucru — banalitatea lui Alix. Am să ies la plimbare. Trebuie să fie așa plăcut să faci popasuri pe la fiecare vânzător de cărți vechi de pe chejul!

5. *Mai.* Eri seară n'am mai scris. Se îmbulzeau în mine gândurile, ca o cireadă de vite la gârlă. N'avea nici-o explicație febrilitatea aceia. Mă ostenise plimbarea pe căldură. La anticari n'am găsit nimic. Mi-am umplut mâinile de praf. Mirosul de cărți vechi în soare fermentau gândurile vechi! Și pe urmă, când deschizi o carte iese dintr'ansa un miros de muced și de bătrânețe contrastând ageabil cu primăvara trivială. Poate deaceia am fost fericit cu toate că n'am găsit nimica. Ba da, în definitiv am găsit. Am găsit într'un maldar de reviste seriia de jurnale de modă în care se află reclama cu Serafina. Le-am cumpărat așa, doar ca să nu fi venit degiaba. Nu știu de ce n'am avut îndrăzneala să privesc mai deaproape reclama pînă când nu m'am întors acasă. Curios ce „izbit ca de o dragoste” am fost când am privit-o. S'au deșteptat grămadă amintirile.

N'am să mai miros eter. Prea mă zăpăcește. Am nădușeli reci;

Ross.

D. M. G.

picioarele îmi sunt slabe; parcă ași călca din pod; și mi-e așa de lene, și sunt așa de neliniștit în acelaș trup.

Lui Alix n'am să-i scriu nici azi. Nu vreau să o mint, și orice i ași scrie și azi ar fi o minciună.

Seara. Tot am luat „doctoria pentru gândit”. Mai mult de curiozitate. E o prostie scuza dar nu face nimic. O prostie mai mult sau mai puțin! În definitiv știu de ce iau eter. Când îl iau mă simț așa de bine, cum n'am simțit doar în copilărie.

Am mirosit mai mult... mai mult... pe limbă e rece ca ghița și pe urmă arde... Serafina stă zimbitoare pe pagina îngălbenită de vreme. Serafina cu ochii galeși cu pălăria mare, cu trupul demodat, ca rochia!

M'am deșteptat. Mi-e somn și greață. Trebuie să am cu Alix o explicație în privința sincerității. Trebuie — și mi-e așa de frică de exces de energie și de inițiativă! Ce să fac? Serafina se încheie la mătuși, imobilă, cu ochii vicleni și talia demodată.

8. *Mai.* De trei zile n'am mai scris. Am descoperit leacul! Bei eter mai departe. Numai ai nici nevoie să mănânci; asta e bine pe căldură, te simți mai ușor, fără oboseală, fără chinuitoarea stabilitate a gândurilor neplăcute.

Doar un gând mă plictisește — Alix. Ce să fac cu Alix. S'a schimbat, Alix, s'a schimbat de tot. Am cunoscut o altă Alix, la băi de mare; aceiaș e alta! Peste plăcerea pur afectivă care o aveam dela Alix, s'a depus în urma cu-

noștinții și raporturilor noastre, un intelectualism nesuferit. S'a schimbat! Serafina nu se schimbă de loc. După ani, am regăsit-o aceeași. Acelaș sens imobil, aceeași privire vicioasă, acelaș aier de sfinx în „tailleur“ demodat.

Am avut o conversație cu Serafina, așa cum aveam când eram copil bolnav. I-am spus tot ce gândeam. În adevăr nu i-am spus nimica, dar parcă-i spuneam, și ea înțelegea. Mă duc să-i vorbesc iar (Încă un folos al eterului: — nu mai miroși teiul).

10. *Mai.* - Iar o scrisoare dela Alix. Se miră de ce nu-i scriu; eu mă mir de ce-mi scrie dânsa minciuni și banalități? Desigur Serafina gândește tot așa. Eterul e pe sfârșite. Am sfârșit și sticla cea mare, găsită în dulapul cu

doctorii. Am să ies să cumpăr. De ce am avut atâtea sticle în casă? Oare... Dar nu.

14. *Mai.* Am cumpărat eter mult ca să fiu aprovizionat.

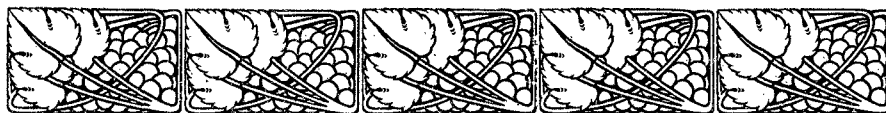
Băut e mai bun decât mirosit. Beau amestecat cu apă.

Dacă stai și privești mult la Serafina, hârtia începe să scânteieze, pare că se topește; vâjje urechile, și pe urmă Serafina se deslipește depe pagină.

Ce să fac cu Alix? Am să 'n-cerc să-i scriu mâine. Scriu unei moarte. Căci în sufletul meu ea e moartă în ce privește iubirea!

17. *Mai.* Serafina e foarte duioasă. Azi dimineața mi-a povestit că nu o cheamă Serafina, dar că-i place numele care i l-am dat. Era supărată pe mine că mă gândeam la Alix. În definitiv trebuie decis într'un fel cu Alix. Azi mi-a trimis o telegramă; mă întreabă dere nu-i scriu. E nesuferit când cineva ți se bagă așa în suflet!

19. *Maiu.* Afară e cald, cald și murdar, și miroase a tei. Servitorii din casă mă privesc mirați.

ISPITA.

*Un beci întunecos și tănuit
Cu bolți adâni pe subt pământ săpate,
Pe-o fereastră doar s'a rătăcit
Un fir de raze prăfu'te, vechi, uitate.*

*Aicea dorm butoaietele tihnite,
La nas cu strachine în care picurează.
Painjenii suie pe gârăfi înămolite —
Răsună pași: e starețul de pază.*

*Cercetător, puros ca un bondar
A potrivit cu ciocăniții, canaua
Și suge gâlgând bucăți de chilimbar,*

*Iar umbra lui (când a scăpat făclia
Subt șunci de porc)-îi face dandanaua
Să semene cu Ducă-se'n pustia.*

ADRIAN MANIU

Serafina e supărată pe mine din cauza lui Alix.

22. *Mai.* Altă telegramă dela Alix. Mă simt slab la ori ce oboseală. Am nădușeli reci și junghiuri în inimă. Oare ce vrea inima? Sete de eter. Ce să mă fac cu Alix? Serafina e supărată și numai îmi vorbește. Trebuie să văz ce-i de făcut cu Alix. Seara. Mirosea îngrozitor a tei. Serafina m'a convins că trebuie să isprăvesc cu Alix. Am scris o scrisoare de ruptură și am și trimis-o.

Ce veselă a fost Serafina!

23. *Mai.* Azi dimineața m'am sculat aproape treaz. Mi-e greață, mi-e rău, rău de tot. Ce să fac

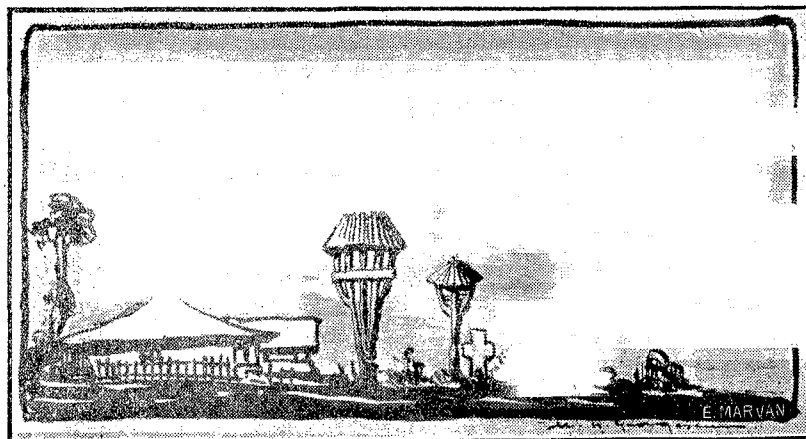
cu Alix? De ce i-am scris? Ce nebunie? Ar trebui să mă gândesc intens, intens la ce-i de făcut, și n'am puteri. Ași putea să dreg totul. Pe Alix o iubesc; îmi trebuie Alix. Și mi-e silă, silă să iau o decizie!.. Dar Serafina?... Zâmbind, în poză, ea vorbește fără cuvinte. — Înțeleg dintr-o dată două lucruri: revolverul e în cutia mesii — și al doilea nu am să-l spun.

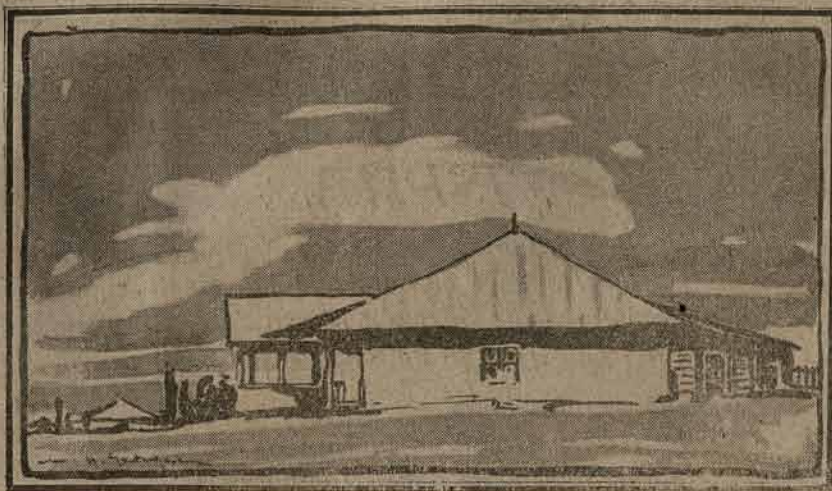
**

Caietul cu aceste note a fost găsit în odaia pretenului meu.

Mi l'a dăruit doctorul ce a făcut autopsia sinucigașului.

Luca Ion Caragiale.

ADEVĂRUL...

Andrei intra nedumerit în odaia închisorii din care fusese scos și dus la judecată, cu trei ceasuri mai înainte.

Odaia aceea mică și simplă, răsunătoare ca un pusti în care și gândurile par că aveau un ecou tare, i-se păruse atunci ca o cameră de otel, în care trăsese provizor. N'avea nimic deosebit. Totul era sters, simplu și strict, ca în imaginele aduse în mintea noastră de reminiscențele depărtate de oteluri.

Totuși acuma după trei ceasuri abia, i-se păru rigidă și sinistră ca un cavou. Semăna cu o închisoare pe care o văzuse odată, într'un decor de teatru, de demult.

Fusese așa dar condamnat la cinci ani de închisoare. În minte'i veni o frântură din drama pe care o văzuse odată, și își aminti bine că eroul scăpase, nu știu prin ce întâmplare: venise par'că o domniță îmbrăcată în alb cu zâmbetul suav și pașii ușori ca un zbor.

Si Andrei zâmbi sceptic.

Cinci ani de închisoare! Si totuși nu asta'l preocupa.

În suflet i se petrecea ceva mai adânc. A stat în odaia asta două luni în așteptarea zilei de judecată, cu gândul la această zi a liberării, fiindcă știa bine că „nu l'a ucis el“, că nu-i vinovat. Si era sigur că în fața atâtor oameni cărora nu le-a făcut nici un rău, care'l cunoșteau în parte, adevărul va țâșni neîndoios.

Știa că nu l'a ucis el, și de aceea aștepta liniștit. Era așa convins de asta, încât spusese servitoarei să-i aducă pentru ziua aceea hainele cele bune, și bani să dea gardianului și lui Mihai santinela, care sta de vorbă cu dânsul, călcând toate consemnele.

Dar lucrurile s'au întâmplat altfel. A fost condamnat. Prin minte ii veni ră toate peripețiile celor trei ceasuri, de judecată, care au trecut repede, poate prea repede, pentru ca adevărul să poată pătrunde la lumină.

Par'că acuma o clipă eșise de acolo cu sufletul ușor și vesel, ca altă dată când pleca dela școală în vacanță: vedea înainte ceva luminos și plin de bucurie.

Gădurile și îndoiala îl împovorau. Se așeză încet pe marginea patului ale cărui scânduri scârțâiră lung.

Nu putea să înțeleagă nimic. Nu mai știa nici dacă e judecat sau nu, nici ce anume s'a întâmplat cu el. Si totuși își aducea bine aminte:

A venit întâi Madame Samsoni, gazda lui Radu, și-a spus tremurând și înturnându-și din când în când fața spre el, că l'a văzut pe dânsul: „pe dumnealui“, pe Andrei la zece sara întrând în odaia lui Radu, că l'a auzit țipând tare, că printre alte cuvinte care nu se auzeau prin ușă a auzit doar: „Si pe mine mă iubește“; că pe urmă s'a făcut liniște, că nu știe când a mai pleat Andrei, și că a doua zi dimineață, l'a găsit pe Radu mort, la capătul patului, cu fața spre ușă.

Toată mărturisirea aceasta îi rămăsese așa în minte, spusă simplu și prozaic, cum sunt toate depozițiile martorilor la tribunal. Da, așa fusese. A fost la Radu, a vorbit, a stîngat, a spus bătându-se în piept că „și pe dânsul îl iubește“, dar știa bine că după asta a plecat, că n'a mai făcut nimic, c'a trântit ușa, și atât.

Toate gândurile acestea le petrecea cu ochii deschiși, ațintiți în cenușa scoasă din sobă pe podele, lângă porțița cea mică, cu buton alb, dată într'o parte. Si Andrei ră-

mase așa tăcut. Parcă ar fi vrut să și aducă bine aminte tot, tot, să se asigure de dânsul.

Si pe urmă s'a sculat procurorul, un om uscat, negricios, cu o față stupidă și lucioasă, cu părul negru răsfrânt de-asupra frunții ca o coadă de rățoi. A pus o mână în buzunar, cu un gest indiferent de mulțumire generală, și cu cealaltă a început să-l arate când pe dânsul apostrofând, când spre cei doi sprezece oameni serioși care ascultau cu frunțile încrețite de groază. Parcă'l aude și acum, cu o voce caldă, convingătoare:

„Domnilor jurați, acest criminal n'a fost prins asupra faptului. Sunt însă atâtea indicii care să vă facă neștrămutată credința că el este autorul omorului. Student pasionat și nervos, în dragoste cu o studentă, al cărei nume l'ați auzit în gura martorei, el caută să suprime din calea lui pe nefericitul Radu Mihail, pe care se pare că iubita îl simpatiza mai mult.

Realități netăgăduite de acuzat. Apoi, martora Samsoni declară în fața curții că în seara comiterii crimei acuzatul în stare de surescitare a fost în odaia victimei. Toate acestea coroborate cu declarația că „după aceea nu s'a mai auzit nimic“, și cu raportul de expertiză care găsește o strânsă corelație între zgârieturile de pe fața victimei și unghiile ascuțite ale acuzatului duc la convingerea netăgăduită că acest nemernic este autorul crimei“.

Andrei par'că mai asculta aveau încă odată. Arhitectura aceasta de cuvinte cari i se ngrămădeau venindu-i iarăși în minte, îl convingea cu logica ei, cu căldura cu care era întocmită, cu tot patosul procurorului.

Si totuși toate acestea atunci nu'l sdruncinaseră. I se păruse așa de copilărești și de stranii, că parcă nici nu era vorba de dânsul.

Îl veni în minte chipul unui jurat bătrân cu o bărbie albă, rară, și cu doi ochi vii, care'l priviră, studiindu-l. I s'a părut atunci că omul acela avea și el convingerea că „nu se poate“.

Dar acum?! Faptele înșirate așa legate între ele, îl puneau în îndoială. Nu mai știe nimic. Parcă de data asta aveau ceva nespuse de convingător. Cuvintele procurorului le simțea repetate în el la nesfârșit, până ce gândul începu să șovăiasă.

Trebuie să fi fost ceva, dacă omul acela senin și nepăsător o spunea cu atâta siguranță, cu atâta credință, cu pieptul avântat înainte ca într-o luptă.

Dar atunci Andrei era sigur că nu l'a omorât el. *Era sigur.*

Pe urmă i reveni pledoaria avocatului, un prieten al lui, care a vorbit cu emoție, cu avânt. A căutat să demonstreze adevărul. Să arate pentru ce Andrei nu poate fi autorul. Asta i s'a părut și atunci ciudat. Parcă ar mai fi fost nevoie! El știa adevărul, îl avea într'ânsul, și știa că nu trebuie argumentat, că i numai un cuvânt care trebuie spus cu toată convingerea, simplu, și atât. — Strădania prietenului lui, cu bustul aruncat peste pupitru cu mâinile întinse ca niște crengi smulse de vânt, toată lupta aceasta a avocatului atunci i s'a părut inutilă, deplasată; parcă nici el nu ar fi fost convins că Andrei e nevinovat.

Poate acuzarea procurorului făcuse altă impresie celorlalți! Lui însă i s'a părut atunci totul o îngăimare șubredă.

Când l'a întrebat și pe dânsul ce mai are de adăugat, numai el a spus întreg adevărul, a simțit atunci bine cum l'a spus întreg: *«Nu l'am omorât eu».*

Avea și el ușurință de vorbe, putea și el să argumenteze logic, să facă fraze frumoase, dar a crezut că nu trebuie să înăbușe adevărul, să-l gătească. Și-apoi era așa de convins, așa de sigur că îndată ce va spune aceste cuvinte „Nu l'am omorât” toți vor înțelege că acesta i adevărul, și toată lumea, și judecătorii, și cei din sală, îl vor aclama chiar. Aceste câteva cuvinte trebuiau să deschidă un luminis prin care să se vadă limpede totul.

Dar n'a fost așa!

Pedeapsa nu l'ingrozea acum. Numai acel „Da”, spus de juratului cu bărbia albă, rară, și cu ochii negrii și pătrunzători, îl chinuște grozav. Și iarăși îi vine în minte rechizitorul procurorului.

Parcă avea dreptate procurorul! Poate are dreptate! O cât n'ar da acum să mai aibă siguranța că nu este vinovat, siguranța aceea pe care-o avea atunci, când l'a auzit pentru ntăia oară. Acum, cu cât se repetă cuvintele, cu atât i se par mai neîndoioase.

Procurorul spunea; „vânățiile de pe gâtul victimei coincid cu dimensiunile degetelor acuzatului”.

LIED

*Peste floarea de mușcată
Stă la geamuri ap'ecată
Singuratecă, o fată.*

*Stelele scîlpesc puzderii...
Din adâncurile serii
Vin fiorii primăverii.*

*Fîrea 'n taină se nveșmîntă
Și din fund, în noaptea sfîntă,
O privighetoare cântă...*

*La fereastră stă o fată
Iar pe floarea de mușcată
Pică o lacrimă curată...*

EMIL DARIAN

Și Andrei, parcă îl vede și acum pe procuror îndoind de-odată toate degetele de la mână, ca o ghiară, arătând așa, mișcarea probabilă a autorului în momentul crimei.

Andrei scutură din cap, ca pentru a depărta o viziune urâtă. Crispă și el degetele la fel, și întinse în gol cât putu, mâna încordată ca o ghiară. O privi lung, fix. Așa să fi fost? De unde să știe el? Geștul acesta nu i spunea nimic. Se mai liniști puțin.

Dar era adevărat c'avusese o mânie pe Radu, că'n seara aceea într-o clipă avu impresia că nu mai știe ce face, sau că e în stare să facă ori-ce.

Îi veni iarăși în minte cuvintele procurorului care aduceau ca un indiciu mai mult ura de moarte dintre el și Radu.

Era adevărat. Din clipa în care l'a surprins cu Li la braț pe-o stradă întunecoasă, singuri, când el a trecut cu gulerul ridicat, ca un strein, prefăcându-se că nu-i vede, de atunci îl ura. Ar fi vrut să îl vadă mort. De asta își aduce bine aminte; ar-fi-vrut-să-l-vadă-mort. Argumentația procurorului i se păru de data asta aproape decizivă. Acum își dă bine seama de ce l'au condamnat. Nu'nțelege numai de ce n'a priceput atunci, când procurorul a vorbit acolo, și când el asculta cu cele câteva cu-

vinte într'ânsul, pe care le-a spus la sfârșit, cuvinte care-i luminau sufletul ca un soare.

Și cu toate acestea n'avea dreptate. Acum când se gândește că Radu e mort de două luni, vede bine că nu l'a urât. Simte chiar că îl iubește. Nu l'ar învia acum dacă ar avea puțința să o facă, dar îl iubește, îi e milă de el.

Dar dacă nu l'ar învia înșamnă că îl urăște, că îl urăște mult, că i crud chiar. Și dacă poate să aibă gândul crud acum când îl știe mort, atunci avea dreptate procurorul, avea dreptate!

Avea, poate, dreptate.

Andrei căzu iarăși în îndoială. Știa bine că nu l'omorise el. Adică nu și aducea aminte să fi pus mâna pe dânsul, să fi încleștat degetele așa cum arătase procurorul, și totuși nu mai știa nimic sigur.

Strânse din gene tare, închizând ochii ca pentru a se uita într'ânsul, și făcu o sforțare puternică, să-și amintească totul cum a fost, clipă cu clipă.

Începu să vadă, întâi luminos și clar de parcă s'ar fi întâmplat atunci în fața lui, ca și cum ar fi jucat într-o piesă la care el era singurul spectator, pe urmă din ce în ce mai confuz, până ce gândirile și amintirile se năruiră unele peste altele. Simțea că nebunește.

Târziu, imbecilizat și naiv, începu să numere pe degetele mâinei stîngi, apucându-le unul câte unul în mâna dreaptă, de la cel mic, și începu să spună rar, respirând câte un deget:

Nu l'am omorît eu.

L'am omorît eu.

Nu l'am omorît eu.

L'am omorît eu.

Nu l'am omorît eu.

Și-n uraganul acela de gândiri, când spuse aceste ultime cuvinte cu mâna dreaptă pe cel din urmă deget al mâinei stîngi, Andrei simți fața iluminându-i-se, ca sub măr-turisirea unui oracol tănuit adânc într'ânsul, și mai spuse încă odată, hotărît și sigur, așa cum spusese în fața judecătorilor:

„Nu l'am omorât eu”.

Dar, poate. . . .
(Iași)

D. Razu.

Riscurile meseriei noastre

Nesfârșile sunt greutățile peste cari trebuie să treacă o revistă pentru a ajunge, mai bine sau mai rău, cu câștig sau cu pagubă, în mânele unui stoc de cititori! Totuși dacă micile exigențe ale colaboratorilor se pot satisface cu oarecare abilitate; necinstea depozitarilor și neglijența abonaților în materie de plată se pot remedia; conturile tipografiei se pot amâna; făgăduelile de subvenții ale miniștrilor se pot realiza; greșelile de tipar se pot imputa, etc. etc.,... pretențiile cititorilor nu se termină niciodată.

Dela apariția revistei noastre am primit și primim tot felul de scrisori. Faptul e îmbucurător: între noi și public se încheagă acea atmosferă de intimitate care însuflă încrederea reciprocă atât de necesară oricărui schimb. Și deaceia ne-am dat silința să îndeplinim pe cât ne-a ajutat puterile, și dorințele cititorilor.

Sunt însă cazuri când nici sfântul Petre, cu divina lui bunătate și înțelepciune n'ar ști ce să facă.

Astfel primim următoarea scrisoare:

D-lor Directori,

„Incerc și nu știu dacă ecoul glasului meu va răsună în bolțile senine sau în subteranele jilave ale sufletului, acolo unde se răsfățâ invidia și suspiciunea. Incercarea mea sinceră, spontană și mai ales modestă, haină pe cari mulți o revendică și puținii o au, e pornită, din tot ce are mai frumos sufletul uman: admirația. Admirația activă crescută din embrionul contemplativ, admirație care înfruntă minciuna și nedreptatea învăluitoare a tot ce-i frumos.

* * *

„Revista domniilor-voastre în virtutea unui spirit gregar pornit pe panta afirmațiilor necugetate discreditează pe un scriitor, care n'are alt păcat decât izolarea sa față de relațiile fructuoase în fabricarea de glorie. Simple propozițiuni afirmative lipsite de orice documentare serioasă insinuiază la adresa d. Stoican, un catolicism, demn de a fi alăturat celui cozminian).*

*) Subliniat de noi.

Victor I. Popa

La piață în Cluj

„Cum aceste afirmații ad-hoc prind rădăcini mai ușor decât o documentare serioasă, mă găsesc eu un umil cititor, să reacționez contra acestui sistem. Înțeleg să distrugeți un scriitor nul ca talent, criticându-l dar nu hărfindu-l. Mă îndoiesc că în mentalitatea d-voastră critica și hărțirea josnică, să fie noțiuni identice. Până acum în revista d-v un rând n'a fost consacrat operilor d-lui Stoican, pentru a putea astfel justifica disprețul d-v. pentru el.

„Sistemul acesta de discreditare aplicat unui scriitor tânăr, înainte de toate e o crimă în contra posibilităților viitoare ale talentului său și cum e în cazul nostru, după convingerea noastră intimă, contra unui talent viguros. Revista d-voastră atât de simpatice este solicitată de un asiduu cititor al ei, să-și repare greșala și să dea atenția cuvenită unui scriitor, ce se impune.

Louis WAGNER, Bacău

„P.S. Am uitat, să vă cer neprecupețita ospitalitate, de a cărei larghețâ nu mă îndoiesc.”

Mărturisesc, citisem operele d-lui Stoican, adică, mai precis, mă încercasem să citesc până la capăt unul din cele șapte (7) romane și epopei cu care d-sa a inzestrat literatura română după război și, drept să spun, n'am găsit nimic din ceea ce binevoitorul nostru cititor ne semnaleză, din potrivă.

Scrisoarea d-lui Louis Wagner m'a trezit brusc, ca întrarea alătururilor într'o uvertură a tizului său Richard.

— Oare n'am comis vre-o fatală eroare?

Și conștiincios am luat din nou cele șapte respectabile volume ale d-lui Stoican, hotărît să le citesc pe toate din scoarță în scoarță, chiar dacă oi plesni lângă ele. Iar de voi descoperi ceea-ce cu atâta seriozitate și bună voință descopere prietenul nostru dela

Bacău, mă las de literatură pentru totdeauna, mai ales că mi se dă prilej să scap de beleaua aceasta în chip onorabil.

La lucru deci !...

„N'am visat, nimic astăzi noapte.. Dar m'am trezit după miezul nopții și n'am adormit până în (sic) zori... Sufletul meu era ca fața mării. ...Aveam senzația nelămurită, dar certă, că, undeva, foarte aproape, ori nelămurit de departe, se cufundă în dureri o lume necunoscută și care, mă țărăște după dânsa cu o rețea nevăzută, dar ale cărei nenumărate fire le simțeam, mă strângeau coperindu-mă, învăluindu-mă, înăbușându-mă, țărându-mă; amețitor cu ele“.

Mă durea capul. Cetisem 80 de pagini din „Infloresc trandafirii“ și la fiecare filă, la fiecare frază, mă trecuse câte un rând de nădușeli. O filigeană respectabilă cu emfuzie aromată de cafea dădu noi puteri nervilor fleșcăiți de prea multă tenziune.

Înainte !

„Crezi, că dela suflet la suflet, sunt căi, ca niște punți de lumină, aruncate peste abisuri, pe cari, ele-și trimit vești, imaterial, se întâlnesc, fără ca această realitate nevăzută, să poată cădea sub perceptibilitatea simțurilor noastre ?!

- Nu cred...

Uf, bine că nu ! Altfel ar fi trebuit să mă chinui să înțeleg, pentru a crede !...

Constatai cu desnadejde că buna băutură a profetului nu-mi mai slujește la nimic... Muștrarea d-lui Wagner mă urmărea însă, cu stăruința unui sol al chinurilor iadului pe urma unui suflet vândut hatmanului răutăților. ...Făcui o injecție cu întreită doză de cafeină pentru a-mi ține cuvântul până la capătul puterilor mele, și mă gândii la Marinetti care cel puțin are onestitatea frazării fără nici o aparență logică.

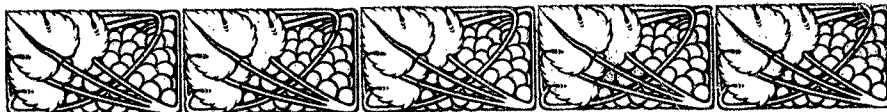
„Vezi, d-ta, un roman este un câmp nemărginit, în cari, muncești, mereu, din zori și până seară.“

(p. 85 op. cit.)

Hotărît sînt un imbecil. Prietenul Wagner (cel dela Bacău) are dreptate. Nu mă pot concentra nici pentru a savura această delicioasă definiție a romanului. Versurile *neserioase* ale lui Topîrceanu îmi joacă în minte ca un refren hain și bizar :

„Amorul e un lucru foarte mare“
Și iscălește : Guță Păpîndău.

(În sanctuar)

EROUL

*E ruptă ghiata veche și haina 'n cot cârpită,
Pe masă stau uitate fărâșături de pită.
Dar masa lui săracă întreagă este plină
De vase mari și svelte, sculptate în lumină
În care parfumează ca fumul din altare
O floare ideală, de tainică visare.*

*Pereții uzi de varul din camera săracă
Iluzia 'ndrăsneață de-odată îi îmbracă
În blănuri de hermină.
Când calda fantezie revarsă - ascunsă mână
Ce 'nprăștie în cale
Comorile uitate din basme-orientale,
Paenjenii galben din colțuri în ruine
Se face baldachine
În care dorm poezii de mână cu regine;
Podelele 'negrite în mozaic se schimbă
Sub grelele covoare ce'n armonie plimbă
Persanele urziri.
Iar patul lui de scânduri uscate și subțiri
Se face tron de fildes, purtând pe albe scări
Cununile uitate de veacuri de - admirări.*

*E ruptă ghiata veche și haina 'n cot cârpită
Dar când Pegas la ușe isbește din copită
Poetul inspirat,
Pe coama fumegândă grăbit a 'ncălecat.
Muiat în blond de lună și purpură solară
Pământul într'o clipă în fugă-l înconjoară,
Pe scările visării eroic opintit
Se - asvârle 'n veșnicie, se perde 'n infinit.*

D. KARNABAT.

„Inconjurat, asaltat, coperit, biruit, strivit de fantastica năvală a realității, cu toată încordarea puterilor mele, m'am avântat spre lumină, spre cer, c'a's'alung, (sic) ca să îndepărtiez realitatea...“

Predispoziția d-lui Stoican pentru virgule puse sus sau jos, mă făcu să reflectez ce multă dreptate a avut Mallarmé cerând pentru opera de geniu numai virgule. Dacă d. Stoican ar fi lăsat liber stațiu dintre virgule, aș fi fost cel dintâi care să-i recunosc genialitatea, fără intervenția d-lui Wagner.

Pe când măcinam aceste gânduri, factorul îmi aduse o scrisoare. Tocmai mă pregăteam să o arunc deoparte pentru vremea când voi

avea mai mult răgaz, hotărît să continui lectura trandafirilor cari infloresc cu atâta trudă, când un imperativ *fff* urgent scris energic cu creion vântat pe coperta scrisorii îmi schimbă planul.

O deschid deci, și cetesc :

Domnilor,

„Aprețiez revista d-v și de aceea o cetesc regulat cu multă atenție. Numărul 3 însă m'a necăjit tare și cred că nu ați scos-o pentru a vă necăji cetitorii. Bine, se face asta, domnilor !.. Să amestecați pe Cosmin cu Stoican, un ala care bate câmpii și are fum în cap ?

„Dacă vreți să vă mai cetesc revista și să o laud și la alții, nu mai faceți treburi de astea. Injurați-l pe Cosmin cât vreți, că eu tot nu cetesc *Babyilonul* lui din „Rumpa“, dar nu-l

mai puneți lângă ăla, că-mi trece
fierea în sânge, și vă dau dracului.
Salutare

Niță SURDUC, pensionar

Fii bine-cuvântat tată Surduc!
De nu intervineai d-ta se întâmpla
o nenorocire.

Scrisoarea d-tale m'a cam zăpă-
cit în primul moment. Nu știam
ce să fac. D. Wagner găsește ne-
demnă alăturarea lui Stoican lângă
Cosmin; d-ta pe dos.

Ce puteam face?

Am lăsat frumusețea cărțuia cu
poză de reclame pentru paste de
dinți și m'am degajat de orice
răspundere. Rămâne să vă înțele-
geți amândoi: d-ta d-le Surduc cu
prietenul Wagner dela Bacău...

Eu nu vă mai pot împăca. Te
pomenești că-mi ceri și d-ta să
citesc din nou toată opera d-lui
Cosmin... Și asta n'o mai încerc
a doua oară!

Ivan al II-lea

OȘTIREA MEA

— Ady —

Copii,
Inflăcărată, fără pereche oaste,
Pot eu să mor!

A mea e țara
Și ale voaste sunt
Cele mai sfinte slujbe
Dacă mor.

Am chibzuit aceasta bine:

Veniți

Copii

Mai păcătoși ca mine,
Mai frumoși și mai iubiți,
Mai mulți și mai buni.

Voi sunteți țara mea
Și-aici al vostru va fi totul
De pomană.

'Nainte, scumpă oaste,

Inainte!

Fluturați

Drapelul roșu al greșelilor mele
Să se vadă mulții ciucuri negri
Ai virtuților!

Și din mormânt
Privesc spre voi.

Viteji,

Copii,

'Nainte!

Eu nu mai am nimic.

Voi sunteți moștenirea

Și răsplata.

Voi sunteți cântecul meu;

Copii, copiii mei,

Va fi frumos să cad

Aproape tânăr

Pentru voi.

VASILE AL-GEORGE.

Un volum și un premiu

„Floarea pământului“ de Demostene Botez

Academia a premiat volumul de
versuri al d-lui Demostene Botez.
Acum doi ani, d. Botez a mai fost
premiat cu ocazia unei plachete
„Munții“, adăugită la volumul de
față. Iată deci adoua oară când
poetul din Iași a fost elogios apre-
ciat de o instituție exclusivistă și
bătrână. Academia, astăzi, dă do-
vadă de o tinerețe viguroasă, cu
care nu prea eram obișnuți. . .

Într'adevăr, dintre toți poeții ti-
neri, apăruți în ultimii ani, d. De-
mostene Botez e, poate, cel mai
reprezentativ. Poezia sa fără a fi
ecoul banal al nici-unei preocupări
actuale, cuprinde în ea fiorul unei
neliniști care ne frământă pe toți,
acum când temelii secolului acesta
în a tinăr se dovedește șubredă și
bătrână. Deaceia multe din poeziile
sale îți dau impresia unui sfârșit
de furtună; e drept că în nici-una
nu începe vijelia; dar peste tot
neliniștea ascunsă și latentă stăruie.
E o poezie statică, contemplativă,
pe alocurea dezamăgită, întotdea-
una o atitudine sobră și nobilă.
Sufletul poetului oglindește adese-
ori viața; știe s'o privească și s'o
întrebe, dar fără să se amestece prea
mult cu ea; și, de cele mai multe
ori, se regăsește când închid ochii,
când se adâncește iar în el, cer-
cetându-se prelung în ceasuri de
închipuire și vis. . .

Iată de ce poetul din viață, ni-
ci nu ia tot, nici nu alege, preferă...
Firea sa îl îndeamnă domol spre
nopti liniștite, spre amurgul sen-
timentale, spre primăverile târzii și
începăturile de toamnă. Totuși, un
demon ciudat îl împinge spre
adâncuri de suflet, întunecate și
nesigure, spre hrube sonore și
pusti pe care le cercetează, timid
și îndurerat, curios de necunoscut
și dornic de lumină, ca un copil
înt'o pimniță, ca un superstițios
înt'r'un cimitir, noaptea. În împere-
cherea asta de naivitate și acui-
tate de senzații, în curiozitatea asta
puțin bolnavă și mușculatura unui
vers câteodată robust ca un odgon,

stă tot farmecul original și adânc
al poeziei lui Demostene Botez.

Răsfoind volumul, cu fiecare pa-
gină deschizi o zare, așperi un
cer, aduni o furtună ori risipești
niște nouri; e o continuă alterna-
tivă de umbre și lumini, de soare
și negură, de misticism astral și
dragoste adâncă de pământ.

D. Demostene Botez, care știe să
facă un poem minunat dintr'un
sunet de clopot, un parfum de
salcim și un vânt, care știe să
adune toată mâhnirea banală a
unei „Dumineci“ de târg, așa cum
ai culge de pe un maidan un
bucet de flori vinete de spin, știe
să aibă câte-odată viziuni tragice
și spaimântătoare: . . .

Se lasă piclă ceasă peste cîmpuri,
Și'n noi și peste noi mereu să lasă.
Pe ulițele 'nguste și pe casă
Tot cerul năvălește în răstîmpu i.

Pe banca veche unde-am stat cu ea,
Din nucu 'nalt, și singur, și pusti,
Ca pe capacul unui mic sicriu,
Plîng ramuri goale, în tăcerea grea.

Și putrezește parcă 'ntreg pământul;
Nici soarele nu-apare nici n'apune.
Stau neclintiti copacii de cărbune
De teamă, parcă, să nu-i sfarme vîntul.

Și pretutindeni ca'ntr'un fir tirim
Mai goi de visuri, mai săraci de viață,
Înmormîntați în toamnă și în ceață
Putrezim. . .

Alteori, sufletul poetului se îm-
prăștie în natură cu generosul pan-
theism, al unui înțelept indian, ca
în poezia „Desnădejde“ care va
ține, sint singur, loc de frunte în
orice viitoare antologie:

Sînt un străin. . .
Azi m'a uitat demult pământul,
Nici țarina nu mă mai știe.
Sînt ca un puf de păpădie
Pe care-l poartă veșnic vîntul.

Prin fiecare pom, aldată,
Am respirat ca'ntr'un plămîn,
Dar azi simt bine cum rămân
O viețate izolată. . .

Odată porniți să cităm, cu greu am
găsi o limită. Căci dela începutul la
sfârșitul volumului o pagină nu-
i care să nu te oprească. Și multe
pagini sint care te îudeamnă să
revii, să stăruie cu ochii îngându-
rați asupra foilor, până cînd ajungi
a le ști și a le fredona singur, ca un
leitmotiv sufletesc de toate clipele...
În poezia noastră, cu savante
încercări de metafizică banală, plină
de megalomanie ridiculă și de tr.m-
bițări futuriste, poezia d-lui Demo-
stene Botez se impune, cu largă și
puternică stăpînire a Naturii. . .

Al. A. Philippide.

SALONUL HUMORIȘTILOR

Astfel s'a anunțat timp de o lună, printr'o voită confuzie de vocabular, expoziția caricaturiştilor din „Salonul Arta”

Humor va să zică veselie ascunsă sub o aparență serioasă; amestecul de batjocoră și savanta stăpânire de sine, caracteristic temperamentului anglo-saxon. Cu acest înțeles, franțuzescul *humeur* odată împământănit peste canalul Mânecii, s'a întors pe continent metamorfozat în englezescul *humour*, cu un sens bine diferențiat de cel d'«*enjouement*». Artiștii cari au expus la primul salon al humoriştilor, au confundat însă voit caricatura cu humorul. Nu e o crimă, dar o abuzivă violare a dicționarului.

Humoriști, în sensul strict al cuvântului, nu avem în afară de Dragoș, care lipsește din expoziție. Și e firesc. Desemnul humoristic nu s'a putut desvolta fiindcă revistele lipsesc, fiindcă publicul e deprins cu caricatura politică și fiindcă ziarele nu cer de cât șarje fugare. Artistul a fost silit să se supună legii de cerere și ofertă, și să și adopteze creionul publicului. Singura vechie revistă ce și zice humoristică; „Furnica”, trăește din localizări și adaptări eftin plătite și executate în condiții tehnice inferioare.

Primul salon al „humoriștilor” a stabilit întâia oră o apropiere între artiștii izolați și prin aceasta numai de ar fi, încă deschide posibilități de o mai firească dezvoltare e genului. Expozițiile regulat repetat vor educa gustul publicului, vor da artiștilor posibilitatea să și vândă lucrările, și poate vor îndemna un editor căruia îi plac câștigurile sigure, să tipărească o revistă mai artistică și cu mai mult gust decât cele de până acum.

Căci în definitiv caricatura și desenul humoristic, nu constituie o artă minoră după cum se găsesc clasificate în manualele de pedantă numerotare. Ele au preocupat cei

mai mari artiști ai veacurilor. Cine nu și amintește admirabilele șarje din albumurile lui Leonardo da Vinci, acele din Dansul Macabru al lui Holbein, sau ilustrațiile aceluiaș pentru Elogiul nebuniei al lui Erasm; — și cine va uita ușor schițele pline de humor ale lui Goya?

Caricatura a născut odată cu cele dintâi manifestări de artă. A fost cunoscută de Asirienii și Egipteni, iar Grecii nu se sfiau adesea să și ironizeze astfel divinitățile. E o artă intelectuală care cere pe lângă talentul brut și o finețe de cugetare și observație, de care adesea pictorul se poate lipsi.

ale dlui *lov d-opildă*, ne întorc la șarjele eftine, cari făceau odinioară deliciul vitrinilor din Capitală. Da atunci dacă nu ne înșelăm gustul publicului s'a mai subțiat. Nu se mai mulțumește cu simple exagerări de linie. De asemeni isbesc supărător ochiul și caricaturile desgropate ale dlui *Petrescu-Găină*, o glorie de odinioară, astăzi defunctă. Dl. *Maur*, care a studiat în străinătate prea mult pentru sărăci mijloacelor de care face dovadă; expune câteva afișe. Ele amintesc prea de aproape genul obicinuit în ultimile pagini ale gazetelor și revistelor germane, elvețiene și ita-

Gruia

Toaletă

Din cele 1500 de planșe ale lui Callot se poate reconstitui o epocă tot atât de desăvârșită ca din cea mai complexă enciclopedie. Și tot o epocă întreagă se găsește închisă în albumul lui Daumier, Cham, Gavarni, Nadar sau André Gill. Caricatura și desenul humoristic au astfel o valoare documentară pe care savanta pedanterie o neglijează cu prea mare ușurință. Iar pe lângă aceasta au o altă importanță, educativă, pe care Ministerul Artelor n'ar trebui să o uite.

Primul salon, prezintă fără îndoială numeroase lipsuri. O largă bunăvoință a lăsat să se strecoare și expozanți cari reprezintă o artă perimată. Portretele caracterizate

leniești, pentru a le recunoaște o sinceră originalitate.

Dl. *Ross*, cunoscut publicului atât din expoziții cât și din caricaturile publicate în diferite ziare și reviste se menține la genul în care a excelat odinioară *Iser*. Cu talentul său, cu linia sigură, și cu ironia înăscută e regretabil că ocultește compoziția și ansamblul. Și doar de acolo se poate aștepta adevăratul și prețiosul humor.

Compoziție încearcă cu un modest succes dl. *Ghinsberg*; — dar culoarea coclită irită neplăcut retina și cu toată bunăvoința sa de amator, humorul lipsește. Zădărnice l'am căutat măcar în legendele explicative.

EXPOZIȚIA
HUMORIȘTILORGIC-MATE-
ESCU-CHOSE

Di *Gic*, cu linii simple, din contraste, reușește să scoată ridicolul câtorva personaje și humorul câtorva situații inspirate din domeniul politic și social.

Di *B'arg*, ai cărui copii amintesc linia delicată și simpatia duioasă a lui Poulbot, expune de astădată un pastel sobru și reușit ca humor: o sexagenară și un bulldog. Celelalte două lucrări cunoscute dela o precedentă expoziție nu au nimic inveselector.

Di *Gruia* care ne deprinsese cu șarjele abia schițele dintr'o linie suspendată; expune pasteluri reușite. Poate de o ironie cam prea indulgentă și feminină; dar delicată și desmierdătoare ochiului.

Di *Victor I. Popa* a fost însă adevărata revelație a expoziției. Creion, quașă, acuarelă sau ulei; pretutindeni se resimte preocuparea de a reda, nu exagerări și caricări de forme exterioare, ci o parte din humorul contrastelor interioare. Dna Lucia Sturza-Bulandra cu aerul de matură galinacee ofensată; Generalul Averescu cu finețea bonhomă; capul explozibil al confratelui Pamfil Șeicaru; admirabilul portret cubist al Dnei Getta Chernbach-Popa; fiecare tratate în altă manieră și cu alte mijloace dovedesc o rară complexitate artistică. Cele patru sculpturi, cari au format succesul expoziției, ne-au pus în trebarea dacă nu cumva di Popa și-a greșit carierele multiple de până acum și nu e născut să fie deopildă, un mare sculptor expresionist.

Un spiritual Mocsony expune di *Dan Berceanu*.

Salonul e complectat cu lucrări mai vechi ale dlor *Iser, Ressu, Steurer*, cari au părăsit demult caricatura pentru pictura de fond. Ele nu adaogă nimic nici la gloria expozanților, nici a expoziției.

Cronicar.

CARTI ȘI REVISTE

ALICE SOARE. — *Ferestre luminate*, Poezii. — Ed. Gutenberg, Buc. — 11 Lei.

*In haine complicate de sonete
Am îmbrăcat simțirea mea sortită
Ca sub podoaba grea și măestrită
S'ascundă veșnic formele-i discrete.*

*Nu vreau lirismul care poartă 'n plete
Toată lumina soarelui oprită,
Dar goliciunea lui cea pângărită
Nerușinat o ducă 'n dar la cete!*

*Ci vreau ca 'nhieratică găteală
Subt valuri de brocaruri și mărgel
Simțirea mea s'apară ideală.*

*Ca o domniță 'n vechile castele,
Departa de-a mulțimii bănuială,
Abia întezărită prin zăbrele.*

Așa-și spovedește dna Alice Soare hotărîrea de-a își face din forma concisă a sonetului un zăgaz discret împotriva impulsurilor daună-

toare artei. Până unde a reușit, se poate vedea din însăși acest sonet. Cei doi *dar* omonimi din a doua strofă arată că d-sa nu stăpânește încă mijloacele tehnice. Ideea generală însă o întâlnim pretutindeni în restul volumului.

Dna Alice Soare urmează o cale deschisă de alții. Poezia sa, dacă nu e de o originalitate isbitoare, realizează un impresionism literar specific feminin, aducând prin aceasta o notă interesantă.

Temperament delicat și impresionabil d-na Soare ne dă poezii bogate în imagini fericite.

*Dar farul în cucernica-i micime
E un vârf de diamant ce vrea să sape
O mângăere 'n oarba 'ntunecime,*

sau :

*Și evantaiul vântului țesut
Din fire de mirezme ce s'adună
Zburlește o suviță mai nebună:
Un negru zbor de liliac tăcut.*

Am putea face încă multe citațiuni. Ciclul de poezii în care se cântă marea sub diferite aspecte au o minunată esență simbolică și o bogăție de imagini caracteristică pentru talentul dnei Soare.

În sonetul erotic însă, zăgazul e spart. Avalanșa patimei nu se mai poate stăpâni în încleștarea formei. Sonetul e prea strîmt pentru mâna încă neîndemnată a poetei, iar versul abundă în expresiuni nefericite și vulgarități:

*O, patul tău sărăcăcios de scânduri
Pe care ne-am iubit atâtea rânduri...*

*Dar lucrurile care-au fost a mele
Pe care le-am ales cu drag, chiar eu.*

Nădăjduim că vremea va repara ceea ce prea multă tinerețe literară n'a putut să stăpânească. Realele însușiri ale dnei Alice Soare sunt o cheazăie că părintele sonetului nu va mai fi ultragiât în motivul de inspirație, atât de scump lui: dragostea.

RAMIRO ORTIZ. *Cronici italiene*. Ed. Viața Românească, Iași — 14 Lei.

Profesorul de limbă și literatură italiană dela facultatea de litere a universității din București, ne dă în volum nu câteva *cronici* cum prea modest le întitulează dsa, ci un ciclu de judicioase studii critice asupra câtorva din cele mai de seamă personalități ale literaturii italiene: Giosuè Carducci, Antonio

Fogazzaro, Giovanni Pascoli și Arturo Graf.

Sînt pagini prețioase în volumul dlui Ortiz. Ar fi banal să mai facem afirmația că ele „astupă un gol simțitor în literatura românească“, dar știindu-se cu câtă superficialitate se cunoaște o literatură străină din fugare și rigide studii de istorie literară, studiile dsale au marea calitate de a întreaga lenevia cititorului, stîrnindu-i curiozitatea serioasă a cercetării obiectului criticat, spre deosebire de acea curiozitate de magazinier, care se mulțumește cu reținerea câtorva nume, date și titluri de volume cu care să „epateze“ în obicinuitele incursiuni literare ale saloanelor și cafenelelor.

Gigantica personalitate a lui Carducci care stăpânește toată epoca unității naționale a Italiei, poetul care e copleșit sau copleșește patru din cele mai diferite între ele epoci ale Italiei recente, e privit din punctul de vedere al influențelor exercitate asupra sa de cercetarea asiduă a evului mediu italian, ca și sub aspectul influențelor suferite din alternarea evenimentelor prin care a trecut.

O operă de titan e opera poetică atât de curios variată a lui Carducci, dar atât de naturală. Ea intrupează întreaga ființă etnică a poporului italian, cu toate aspirațiile ei, cu toate greutățile și suferințele prin care a trecut, cu tot ceea ce vibra în adâncurile conștiinței îndelung sbuciumată de cea mai frumoasă epocă națională.

Pentru Fogazzaro dl Ortiz consacră două studii, unul rezervat ultimului său roman: *Leila*; altul întregii opere literare a marelui și nedreptățitului romancier și poet italian. Malombra, Daniele Cortis, Piccolo Mondo Antico, Mistero del Poeta, Piccolo Mondo Moderno, Il Santo și Leila, atât de discutată sa operă de bătrânețe, sunt trecute conștiincios prin alambicul unei juste cercetări, și acel ce a fost atât de pătimăș discutat de către Benedetto Croce își capătă o justă apreciere în studiile dlui Ramiro Ortiz.

Regretul că opera lui Fogazzaro nu e tradusă în românește te cuprinde îndată ce ai parcurs ultima pagină consacrată puternicului analist și fin romancier dispărut.

Din acelaș spirit de și minuțioasă cercetare și justă apreciere se împărtășește și mohorâtul poet Ar-

turo Graf, ajuns profesor la universitatea din Torino după ce a fost negustor la Brăila. De aci însă în loc să se întorcă în Italia cu „franci“, și-a îmbogățit vasta sa operă asupra literaturilor neolatine cu un studiu asupra poeziei populare românești.

Cuvinte emoționante are pentru Giovanni Pascoli, poetul vrăbiilor și al tuturor păsărilor. Viața lui Giovanni Pascoli e cea mai bună explicare a întregii sale opere.

CAMIL MAUCLAIR. Princes de l'esprit. Ed. Paul Ollendorf — Paris.

Edgard Poe, Flaubert, Mallarmé și Villiers de l'Isle-Adam, considerați de Mauclair priinți ai spiritului — gândirei contemporane, sînt priviți printr'o prizmă îndrăzneată și interesantă.

Despicînd în două, după caracterul lor individual, operele lui Flaubert, Villiers și Poe, constată deoparte un idealism pe care îl identifică cu însăși ființa lor, iar de altă parte opera de revoltă creată prin ciocnirea cu nedreptățile realității. Poe a putut totuși rămâne un revoltat în lumea lui ideală. La Villiers, pentru care Mauclair arată mult entuziasm, revoltă ia mai mult forma ironiei prin metaforă. Flaubert izbucnește în mînie și furie.

Din caracterul mai conținut al lui Villiers, rezultă acea operă mai bogată în idei și mai perfectă în exteriorizare decât a lui Flaubert. Pentru limba lui Villiers, Mauclair arată un adevărat cult și o găsește superioară ca perfecțiune celei destul de reputeate a lui Flaubert.

Pentru Mallarmé rezervă un studiu aparte ca și pentru Paul Adam.

IDEEA EUROPEANĂ. — A. III. No. 68, Buc. — publică primele răspunsuri la ancheta deschisă cu întrebările: 1) Este legală arestarea comuniștilor noștri, în plin și legitim congres politic? — 2) Ce efecte poate avea un asemenea act asupra libertății gândirii și integrității caracterului generației noastre?

Dl prof. Dr. G. Marinescu, fără a da un răspuns precis lasă să se

întrevadă că dsa aprobă această arestare, dar indivizii arestați să nu fie duși la Văcărești sau Jilava ci... la „Mărcuța“.

Dsa ca profesor de patologie consideră pe acei ce se întălează comuniști un admirabil material de studii psihologice și psihiatrice.

Dnii Iorga, care nu înțelege a doua întrebare, Iuliu Maniu, și Dr. Lupu nu aprobă gestul ministrului de interne, și-l socot să aibă consecințe grave.

Dl Rădulescu Motru dă următorul răspuns:

„Două explicații pot fi date acestei situațiuni excepționale: ori guvernele noastre sunt infailibile și atunci garanțiile constituționale sunt de prisos; ori statul nostru este așa de slab în cât apărarea lui, sub ori și ce formă ar fi ea, cominte sau neroada, nu poate fi prea mult.“

Vă las să alegeți una din aceste explicații, dacă nu veți fi găsit pe o a treia“.

Interesante răspunsuri dau dnii Drăghicescu și Al. R. Moroianu.

Dintr'un articol consacrat dlui Iorga cu prilegiul aniversării cincuantenarului său, extragem această originală caracterizare:

„Neculai Iorga nu e o inteligență deosebită, și nici un geniu. E ceva mai larg decât atât: o forță elementară a rasei noastre. E o bucată din viața sufletească a geniului nostru național, care se desfășoară în afară de legile descoperite de noi — ale inteligențelor obicinuite. Savant, om politic, om de cultură, artist? Este greu de spus. Nu e formă de viață sufletească asupra căreia să nu se fi răsfrînt această covârșitoare, proteică personalitate“.

Dl Emanoil Bucuța într'un „Carton de schițe“ publică versuri de o deosebită bogăție de imagini și subtilități de gândire brodate pe matasa unei fine sentimentalități.

Ne ispitește gândul unei citații, și frica de-a strica totul unui întreg desăvârșit ne oprește gândul la jumătatea drumului.

Totuși, fie! Nu noi vom dezminți barbaria criticii!

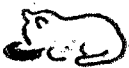
*Inchee Făt-Frumos, vestitul faur,
In cue de rubin un pod de aur
Și-l spânzură de lângă țarm în cer.
Se'ndeas'acum, săltând grăbit din creste
Să treacă toate valurile peste —
Dar piere Făt-Frumos și toate pier.*

*Si-apoi să stai în faptul înserării —
Ah, miile de glasuri ale Mării! —
Și să-i ascuți din larg, visând, cântarea,
Cu ochi închiși, cu brațul căpătai —
Ah, să poți fi tot altul, cum e Marea,,
Si-asemeni ei, acelaș să rămâi!*

Din acelaș număr al excelentei reviste bucureștene aflăm cum apariția tardivă a „Calendarului Înfrării” — ziarul liberal din Cluj, a salvat apariția tot așa de leneșă a „Almanach-ului de Cocagne” sau invers, cum vreți. D. I. C.

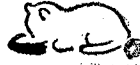

Alegerea d-lui Mihail Sadoveanu la Academie, nu va încheia fără îndoială o carieră unică în literatura noastră. Neobosita hărnicie a prozatorului moldovean nu se va turbura prea mult de această cinste, de care s'au bucurat până acuma atâtia pe care memoria noastră nici nu-i mai reține, și de care nu s'a bucurat nici Eminescu, nici Carageale, nici Vlăhuță. Este o veche tradiție a tuturor Academiilor din țări cu civilizația și literatura mai bătrână ca a noastră, să-și deschidă de obicei ușile nu celor mai prețuiți scriitori. Academia noastră a abuzat adesea de această tradiție. Arăreori numai greșește și primește sub acoperișul său și scriitorii fără de care antologiile nu s'ar putea încheia. O fericită abatere e alegerea celui care a scris cele mai desăvârșite și omenști pagini de proză românească, unde natura se îmbină uneori duos, alteori tragic cu existența mărunta a celor cu „durerile înăbușite”.

Uitat de mult sau pomenit numai pentru comparații ironice și răuvoitoare, s'a stins de abia acum povestitorul popular N. D. Popescu. Cu el se duce o întreagă literatură, astăzi isgonită de cinematograf și de fasciolele aventurilor lui Scherlok Holmes. E romanul popular și național, cu eroi populari și domnițe îndrăgostite, cu evocări din trecutul romantic și adesea neexact sugrăvit, dar plin

de o bucolică și duiosă poezie. Calendarele sale frumos tipărite și înghesuite de povestiri, au fost ani de zile deliciul pensionarilor și copilăriei noastre. Cărțile lui N. D. Popescu au dispărut din vitrinile antiqarilor de provincie și din coșul colportorilor, înlocuite de senzaționalele romane polițienești. E un păcat. Era o literatură pentru un anumit public și pentru o anumită vârstă; — și nu literatura cea mai proastă.

Premiile Academiei nu ne-au adus surprize decât în parte. Romanul puternic al d-lui Liviu Rebreanu, rod al unei trude puțin, obicuite în grăbita industrie literară de astăzi, merita fără îndoială deosebita cinste a premiului Năsturel. Volumele poezilor Lucian Blaga și Demostene Botez cuceriseră demult cititorii. Academia nu a venit decât să confirme preferințele publicului. Ne vom face pe cât mai larg, plăcuta datorie de a analiza în numerele noastre viitoare aceste opere premiate, după cum am început astăzi cu volumul d-lui Demostene Botez.

Nu putem face acelaș lucru cu literatura celorlalți premiați, ca d-nii, Fl. Cristescu, M. Lungeanu, Maior Garoescu, V. Serdaru etc. etc. din dorința de a nu părea malițioși cu aprecierile nemuritorilor cari au socotit mai prețioasă obscura literatură a a cestora, decât scrisul scump nouă al dlor Ion Agârbiceanu sau Mihail Codreanu. c. p.

Într'o carte de geografie pentru școlile medii, al cărei coautor e d-l profesor universitar Meruțiu, găsim următoarea genială caracterizare:

»Caracteristica Mării Negre este că n'are flux. Apa ei spală deci totdeauna la aceeași înălțime marginile.

»Cauza acestui fenomen este faptul că plusul apei sale (apa râurilor cari o hrănesc) ori evaporează, ori curge prin Bosfor în marea Mediterană și astfel cantitatea apei mării Negre rămâne aceeași».

Iată fenomenul flux-reflux rezolvat lesne și original!

Astfel găsim și explicarea lipsei de flux-reflux a Mediteranii care

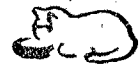
la rândul ei se scurge prin Gibraltar în Atlantic și prin canalul de Suez în Marea Roșie. Având aceste două scurgeri biata Mediterană nici nu mai are ce evapora.

Iată deci o nouă descoperire:

Neavând (Mediterana) ce evapora am găsit explicarea motivului pentru care nu plouă în Sahara.

Să ridicăm deci osanele proniei cerești că Marea Neagră n'are două deschideri, altfel mândra Românie era o mare de nisip și dl. prof. Meruțiu, descoperitorul genialei formule n'ar fi existat spre paguba științei românești și mândrei noastre naționale.

Guvernul ar trebui să facă o grabnică intervenție diplomatică pentru numirea dlui Meruțiu ca membru al societății regale de geografie de la Londra. Dar cât e de indolent, te pomeniști că nu face nimic și ilustrul descoperitor rămâne numai profesor la Univesitatea din Cluj.

Comisiune instituită pe lângă Ministerul instrucției, a aprobat la cărțile didactice o majorare de prețuri cari variază între 30 și 50 % față de prețurile din anul trecut. Adică specularea școlarului recunoscută oficial. Căci am cetit bilanțurile editurilor specializate în tipăriturile de școală, și am văzut acolo că cu prețurile cele mici de anul trecut au înscris totuși beneficii enorme. De atunci s'a efortit hârtia; se fac reduceri de salarii lucrătorilor tipografi; tirajul s'a mărit fiindcă a crescut numărul elevilor; — în consecință, cu o logică pe care nu o putem încă bine pricepe, comisiunea generoasă a admis încă o majorare. Mergem grăbit spre normalizare...

Ne gândim însă, că ministerul instrucțiunii avea înainte de aceasta întorirea de a institui o comisiune care să verifice mai cu atenție chipul cum se tipăresc aceste cărți. E o sălbătăcie și o înjosire a tiparului. Hârtie cenușie, lipsă de ilustrații cari stau la baza tuturor manualelor didactice, cărți negustorești eșite de sub teasc în pripă, într'un atât de brutal dispreț al celei mai modeste estetice, încât dela început se stabilește între copil și carte o definitivă neprietenie. D-nii pedagogi ar știi să ne spună ceva despre procesul psihologic al începătorului cititor,

pus înaintea unei cărți ce-i amintește hârtia de băcănie. În afară de rari excepții, n'am fost nici odată fericiți cu manualele de școală. Dar de când institutele de editură au încăput pe mâinile foștilor precupeți; de când tipograful cu patimă de meserie și editorul cu vanitatea de breslă, cari își desmerdau cartea umed eșită de sub presă ca un copil drag; — au fost alungați de la conducere, nu mai vedem în vitrine de cât orori. Sau adus în compensație, de peste frontiere, tot soiul de tipografii, rotative și materiale cari au îmbogățit o sumă de particulari și formează singurul aport politic al unor miniștri sau ministeriabili. Casa școalelor n'ar fi putut fi înzestrată cu așa ceva? S'ar fi lărgit astfel atribuțiile sale de editoare, ar fi monopolizat măcar în parte tipăritul câtorva cărți model și cu o înțeleaptă gospodărie ar fi ajuns să nu devie adesea sterilă o parte din budget; ci să-și creeze beneficii concurând lăcomia editorilor și făcând adevărată operă de educație cărturărească. Era prea greu? Din câte mii de vagoane cu grâne au călătorit peste granițe pentru a tixi cu milioane Wertheimul samsarilor; câteva sute numai rezervate unei compensații de instalații tipografice ar fi investit Casa școalelor sau Ministerul de Instrucție cu ateliere, unde oficial să se facă educația gustului și îndatoririlor; — pentru editorii ce le-au pierdut.

Se cerea pentru aceasta o sfortare de inițiativă, care nu prea încolțește prielnic în saltarul de lemn al birourilor oficiale.

c. p.

Literatura de comandă, literatura cu scop și mai ales literatura oficială a dat totdeauna greș, tocmai fiindcă nu este ceea ce ar vrea să fie.

Exista, sau poate există, o revistă literară fabricată cu speșele societății „Mărășești“, în scopul combaterii bolșevismului și pentru menținerea, veșnic apris în sufletul soldaților, a sentimentului național și datoriei către patrie. Revista se intitula „Eroii“, sau „Eroii patriei“, sau „Eroi neamului“. Ea publica poezii, nuvele și articole patriotice așa cum își închipuia că trebuie să dea soldatului român numai hrană patriotică. Dacă se făcea artă acolo, nu interesează,

totul e de știut dacă izbutea să dea mai mult decât corpul ofițeresc, sau decât ceea ce în sufletul țăranului ostaș există neprefăcut de nici o tendință pretinsă literară.

O neînțelegere se iscă însă între patriotica societate editoare și directorul revistei, poetul Ion Al-George. Comitetul diriguitor se întrunește, discută și hotărăște destituirea directorului, facerea unei anchete și predarea administrației revistei D-lui Ion Iliescu, șubsef de birou cl. I.

De ar fi ca prin această operație revista să dispară — ne va jerta confratele Al-George pentru aceasta cruzime. — n'am avea nimic de obiectat. Societatea ar putea întrebuința cu folos banii în întreprinderi mai lucrative. La Cluj de exemplu societatea! Mărășești n'are niciun cinematograf. Dar ni-e teamă că revista va continua să apară, și atribuțiunile D-lui subșef de birou clasa I-a, Ion Iliescu, se vor lărgi. Și ni-e teamă că, dacă soldații vor continua să păstreze „respectul convenit legilor și regulamentelor“, vor căpăta în schimb cel mai desăvârșit dispreț pentru artă și literatură, în timp ce banii se cheltuesc, iar atâtea vrednice încercări se prabușesc sub presiunea nevoilor materiale de nișăeri ușurate.

d. i. c.

Ziarul „Ogorul“ este cum ne arată subtitlurile a „foaie economică-socială“ și „organul federației cooperativelor „Ogorul“ din Târgul-Mureș“. Uneori „Ogorul“ fără să ne-o spună este numai o foaie literară. Astfel într'unul din cele din urmă numere ale sale, coloanele-i sunt pline doar de numele, schițe și poezii, partea economică restrângându-se la câteva informațiuni sumare în ultima pagină.

E natural, firește, ca o foaie economică să devină la un moment dat literară. Criza care domnește în acest gen de producții omenești, rivalizează cu criza din domeniul pe care ziarul „Ogorul“ și-a propus exclusiv să-l studieze, dela începutul apariției sale. Se vede că acum numita gazetă a tranșat definitiv cu elucidarea chinuitoarei

probleme a îmbunătățirii traiului și a găsit că trebuie să dea o mână de ajutor și'n ogorul înțeleșnit al literaturii.

Modul, cum eroica foaie economică-socială face acest gest umanitar este într'adevăr la înălțimea sfortărilor sale. Astfel, pe prima pagină, drept în inima ziarului, cu litere mari și sfidătoare se lăfăește energicul imn: „Pui de lei“.

Urmează apoi cunoscutele versuri:

„Eroi am fost, eroi sunt încă
Și-or fi în neamul românesc...“

Și așa mai departe. Versuri scumpe, care amintesc de cei mai îndepărtați ani ai copilăriei noastre și de primele buchisiri pe abecedar. Până acum nimic curios. Și până la ultima strofă nimic schimbat. Afară de-un apendice bizar care atârână la sfârșit, intrus i nestetic și grotesc, stricând cu desăvârșire elementar prozodie a imnului:

„Au fost eroi și-or să mal fie
„Ce-or frânge dușmanii cei răi
„Din coapsa Daciei și-a Romei
„In veci s'or naște pui de lei
„Așa va fi și'n viitor“.

Iar dedesupt în locul semnăturii la care ne așteptam, a bunului cântăreț al dorobanților ce mor prin șanțuri și al victoriei românești, în locul lui Ion Nențescu, figurează numele unui domn Victor Lazăr.

N'am fi avut firește nimic de zis împotriva d-lui Lazăr, dacă ar fi avut cuviința să îngăduie și numele lui Nențescu, cel puțin după al domniei sale. Ca unul ce a colaborat cu nu mai puțin de 5 strofe întregi la opendicele de un vers al bardului târgumureșan, merita barem atâta atenție. Dar poetul „Ogorului“ trebuie muștrat pentru lăcomia sa; înțelegem, expropriere, dar să mai lăsăm și vechilor proprietari ceva.

gib.

La 18 Iunie a. c. d. N. Iorga a împlinit 50 de ani, și, între alte prilejuri de serbătorire, s'a propus și alcătuirea unui volum omagial, care va apare în editura Institutului „Ramuri“ din Craiova, supt supravegherea unui comitet. De oare ce au sosit multe manuscrise și este necesar ca volumul să apară cât mai îngrijit, iar înmânarea acestui prinos să se facă în im-

prejurări cât mai potrivite cu personalitatea și activitatea d-lui N. Iorga, comitetul a hotărât să amine pentru o zi din luna August a. c. acest prilej de sărbătoare, și să se facă la Vălenii-de-Munte, unde se va găsi și d-sa la acea vreme, și unde s'a hotărât în același scop, de Liga Culturală, să se înființeze un mare institut cultural-național.

De aceia se prelungeste și termenul pentru trimiterea manuscriselor, desemnurilor și clișeilor până la 15 Iulie a. c., pe adresa: G. Bodan-Duică, Strada Frumoasă, 48, București,

De șase săptămâni, peste mormântul proaspăt al lui Jean Ricard în loc de roze critica franceză aruncă epitepe puțin grațioase. Inofensivul academician, a reușit murind să stârnească mai multe discuții decât în toată îndelunga și mediocra sa existență. „Le premier des poètes français par ordre alphabétique“, după ce debarcase meridional sgomotos la 20 de ani în mijlocul Parisului, după ce recoltase câteva succese și un premiu pentru Elogiul lui Lamartine se opri brusc la cariera de »poet cu viitor“. De aci nu s'a mai urnit. Fiecare nou volum, deschidea „o speranță pentru mâine“... Cum progresia de poet meridional l'a dus la Academie de timpuriu, și-a continuat și aci cariera clădind volume mediocre peste volume mediocre. Nici paștișă nu i-a rămas necunoscută. *Miette și Norè* e inspirată direct din *Mireille*, și *Maurin des Maures* din *Tartarin de Tarascon*. Toate acestea scrise dulceag și mediocru, și plat și plicticos și solemn și academic.

Un singur succes, cu o piesă slabă: Papa Lebonnard. Si aceasta datorită magistralei interpretări a lui Novelli, care a însuflețit o fantomă. Elogiul noului academician ce-i va urma va fi elogiul mediocrității. De altfel ceva obicinuit într-o Academie, unde nemuritorii se neantizează de vii.

Nebunia lui Georges Feydeau, hilarianul autor de comedii și vodeviluri, și tragica sa moarte a adus din nou în discuție contrastul dintre opera și viața humoristilor celor mai alinați de public. Se pare că fantezia, veselia și nepăsarea risipită în cupletele, în scenele și în actele comediiilor se rasbună de timpuriu și dureros. Faimosul clown Footit, care mai bine de zece ani a făcut odinioară deliciul Parizienilor a murit neurastenic. Prea multul răs îl posomorâse. Fu obsedat de gânduri sinucigașe. Alponse Allais, humoristul fără pereche, autorul celor mai îndrăcite fantezii în care absurdul se învecina cu cel mai fantastic humor și-a sfârșit viața înainte de patruzeci de ani, devorat de aceeași neurastenie. Prietenii îl ocoleau. Odată fantezia scrisă și trimisă tipografiei; Allais devenea sumbru, ag e-iv, plicticos pentru tot restul zilei. Sinuciderea nu ar fi însemnat decât o concluzie firească.

Nebunia lui Feydeau, era mai simpatică. Un fel de continuare fantastică a unuia din vodevilurile absurde cu care înveselise publicul. Devenise fularul lui Napoleon al III-lea și își orna în fiecare dimineață camera princiară cu flori de hârtie. Fredona și părea cu totul absorbit de noile îndatoriri pe care i-le impunea cariera sa monarhică. În timpul acesta piesele sale făceau serie pe scenele pariziene.

Marele poet norvegian Gunnar Heiberg, la noi un necunoscut, dar în patria fiordurilor și brazilor nișii, adversarul lui Ibsen și Björnson; culege mari succese pe scena teatrelor din Praga. De două luni, se joacă la Stavovské divadlo (Teatrul de stat) *Tragedia iubirei*, care formează un pesimist pendant la *Comedia iubirii* a lui Ibsen. Autorul analizează conflictul iubirii în căsătorie unde bărbatul și femeia sunt numai arareori stăpâniți de o pasiune egală. De cele mai multe ori, în clipa când bărbatul se mistue de iubire, femeia rămâne indiferentă și invers. Ervina tragediei lui Heiberg, cu iubirea neîmpărtășită în menaj, merge până la infidelitate, și conflictul pasiunilor o duce la ultimul desnodământ: moartea voluntară, căci toate iubirile excesive poartă în ele germeul

morții sau al sinuciderii. Piesa lirică a poetului norvegian, de o neobișnuită factură scenică aduce o nouă contribuție la psihologia sufletelor moderne rătăcite și sfâșiate de o enervată oboseală. Cu aceasta completează ciclul de prescupări al autorilor septentrionali cari au invadat din nou, ca în 1900, scenele Europei.

Expoziția măștrilor holandezi de la Tuilleries, a întors câteva săptămâni ochii criticilor francezi de artă, îndărăt la învățăturile pline de observații și de adâncă înțelegere ale lui Eugène Fromentin. A fost această expoziție, pentru ochii amatorului ocazional ca și pentru ai artiștilor învățați sau desăvârșiți, o adevărată sărbătoare. Gândiți-vă: Rembrandt, Frans Hals, Ter Borch, Pieter van Hoogh, Jan Steen, Vermeer, van Goyen, Jongkind și van Gogh, tot ce arta flamandă, olandeză ori batavă, — numiți-o cum voiți — a dat mai ales în pictură.

Ne gân im la moara lui Iacob Ruysdael cu brațele vânturate în nouri, la veseli băutori a lui Frans Hals, inspiratorul lui Manet, la mălțioasele tablouri de cabaret sau la petrecerile familiare ale lui Jan Steen; la atâtea capodopere pe care nici vremea nici revoluțiile estetice nu le-a înăbușit. O misterioasă coincidență a făcut ca în acest pământ cufundat sub nivelul mării, tăiat de canale lineare și cu orizontul cenșu și monoton, să apară în veacul al XVII-lea, în mai puțin de 30 de ani mai mulți și mai desvârșiți artiști ai penelului, decât au născut alte țări în decurs de secole. Dacă printr'o tragică întâmplare țărutul Holandei s'ar scufunda ca odinioară Atlantis; amintirea i-ar rămâne eternizată în toate muzeele lumii; cum păstrăm astăzi pe a-ee a vechei Grecii mai mult din marmora unei statui cu brațele frînte decât din cărțile unde ni se povestesc bravurile vremelnice dela Salamina sau Marathon. Arta i-a rezervat Holandei un colț de eternitate.

Dar întorcându-se criticii dogmatici la paginile lui Fromentin pline de pioasă admirație pentru măștrii olandezi, — nu s'au putut opri a nu aduce contimporanilor

o muștrare. S'a ironizat iarăși greoi, ca toate ironiile quasioficiale, truda celor noui care încearcă a aplica picturii „dinamismul universal” s'au „sinteza cromatică”. Și iarăși deoparte s'au dat sfaturi de prudentă și servilă imitație a înaintașilor; — de altă parte iarăși au izbucnit enervate protestări iconoclaste. Între cele două tabere extreme, operele dela Expoziția Olandeză au fost invocate de fiecare ca un suprem argument. Acolo unde critica oficială descoperea modernilor o lecție decisivă; teoreticianii artei noui au găsit în sprijinul vederilor lor, din aceiași operă, un argument tot atât de definitiv. Axiomele estetice, ca și articolele de cod, au devenit chestiuni de simplă interpretare. Iar polemicele amenință să se eternizeze.

Un singur lucru s'a neglijat în discuție:

Talentul.

Cu acesta cele mai îndrăznețe aventurări artistice sfârșesc prin a cuceri ochiul publicului, — fără aces'a, cele mai cuminți rețele clasice, rămân literă moartă.

Dar talentul fiind un ce imaterial și imponderabil, nu e prevăzut în cântarul estetice oficiale.

Într'o broșură de peste 80 pagini d. C. Stere a adunat cuvântările rostite în ședințele Camerii din 4, 5 și 9 Martie, cu prilejul validării alegerii dela Soroca.

Citită acum, plivită de intreruperile și replicile furibunde și ades insultătoare ale adversarilor, broșura nu rămâne decât o pledoarie aproape calmă. Dar cei cari de sus, din logi, au urmărit cele trei zile de debateri cu mâinele încleștate de balustradă, știu că procesul Stere a fost mai emoționant și mai teribil decât transpiră din cartea cu coperta albastră. Capitala își desfundase toți scepticii amatori de spectacole, care urcau în fiecare după amiază, Dealul Mitropoliei. Tribunele și balcoanele gemeau. Femeile veniseră ca la o premieră de senzație. Pe frunți se rostogoleau boabele, de sudoare. Biletele de intrare nu mai fuseseră indetule. Comisarii pipăiau la uși buzunările, pentru a nu lăsa să se furișeze

înlauntru arme ucigașe. Pe culuoare taberile vociferau aruncându-și reciproc învinuiri și insulte. Publicul lua parte încordat la debateri, cu pumnii strânsi, cu fălcile încleștate, abia stăpânindu-se să nu-și urle emoțiile.

...Și în ploaia de injurii cari țâșneau nu din gura celor mai bravi și nu din a celor mai purificați de păcate; deputatul de Soroca cu brațele încrucișate, încleștat la tribună masiv, înfrunța baia de ură, cum înfrunță viscolul un urs septentrional pe o banchiză. Nu, acelui care a stat cu unghiile înfipte atunci în stejarul balustradelor, pledoaria tipărită de acum, cu cifre și cronologie ordonată, nu-i aduce decât o slabă contribuție la convingerea dinainte cristalizată. Și nu s'au deplasat convingerile nici atunci. Căci s'a irosit în săptămâna aceea, în discursurile unora și ale altora, atâta dibăcie sau naivitate oratorică și un amestec de atâtea argumentări sublimite sau nătângi; la fie care cap de acuzațiune s'au găsit atât de luminoase desvinuiri și apoi acestora atât de alte decisive circumstanțe agravante; încât auditorul hârțuit dela o extremă la alta nu ar fi știut de partea cui oscilează dreptatea de nu ar fi venit de acasă cu părerea sa dinainte pregătită, S'au convertit atunci, pentru o credință ori alta, numai sufletele de ceară, prea puține și prea puțin însemnate pentru a conta.

Mai mult, nu va putea face astăzi, nici broșura tipărită a dlui Stere. Evenimentele și rațiunile politice debătute acolo, sunt încă atât de covârșite de actualitatea apropiată, încât o obiectivă cântărire devine fapt omeneste imposibil. Lectorul nu poate fi complet smuls pasiunilor colective, nu poate fi eliberat de prejudecățile grupului său, e biruit încă de contagiunea și sentimentele care tot atât de sincer au făcut pe unii, acum trei luni să aplaude cu frenezie cuvântările dlui C. Stere, iar pe alții, hilariantele naivități ale generalului grănicer Zizi Cantacuzino.

Cartea rămâne însă un prețios document, supus verificării timpului ce va să vie. — c. p.

Cărți.

Al. I. Stamadiad — *Mărgăritare negre*, poeme — Arad. 4 Lei

Dr. S. Irimescu — Legiferări sociale în combaterea tuberculozei — Extras din „Viața Românească” — fără preț.

Alice Soare — *Ferestrele luminate*, — Ed. Gutenberg. Buc. — 11 Lei.

Ieronim Laurian — *Mea Parvitas* Versuri — București — 10 lei.

Eugen Speranția — *Frumosul ca înaltă suferință* — Ed. „Cele trei Crișuri”, Oradea-Mare — 2 lei.

Alexandru Ciura — *Adunarea de la Alba-Iulia* — Ed. „Cele trei Crișuri” — Fără preț.

Nicolae Iorga — *Vechimea și originea elementului românesc în părțile Bihorului* — Ed. „Cele trei Crișuri” Oradea Mare — 2 lei

Ovidiu Hulea — *Războiul României* scris pentru popor — Ed. „Cele trei Crișuri” Oradea Mare — 2 lei.

Ioan Georgescu. *Satul meu: Un sat din Ardeal*. Biblioteca populară a „Asociațiunii” Sibiu — Anul XI No. 92 — Prețu 3 lei.

Reviste

Revista copiilor și-a tinereții, Anul IX Nr. 27 Buc. Ab. anual 70 lei — 2 lei. Apare săptămânal.

„**Victoria**” — Anul II Nr. 9 și 10. Buc.

Foiaia Tinereții — Anul V. Nr 7 Buc. Ab. anual 80 lei. 5 lei numărul. Revista bilunară.

Revista sănătății — A. I., No. 1 și 2 Cluj. — Abon. anual 50 lei. Exemplarul 5 lei. Apare lunar.

Ideea. A. I, No. 2. Buc. — Ab. anual 20 lei. Exemplarul 3 lei. Apare lunar.

Revista Moldovei A. I N2. Prețu 5 lei. Abonament-60 lei pe an. Botoșani.

Ideea Pedagogica-literară-sociaă. A. I. N 1. Prețu 2 lei. Abon. 20 lei pe an. București.

Brazde Adânci Rev. literară. A. I. N 1. Prețu 2 lei. Ab. anual 30 lei. București.

Renășterea Moldovei. Rev. literară. An. II. N 4-5. Prețu 3 lei. Ab. anual 50 lei. Chișinău.

Biblioteca copiilor și a tinereții. Revista săptămânala ilustrată Anul IV. N 19-20. Prețu 2 lei. Ab. anual 50 lei. Chișinău.

România Viitoare. Foae de interes public, educație națională și cultură generală, An. I. N 4. Prețu 2 lei. Ab. anual 50 lei. Ploești.

Datorită unei regretabile erori suntem siliți a repeta numerozația pentru a repara săritura de 20 pagini făcute la numărul trecut.

**FABRICA DE AGRAFE
ȘI PIEPTENI
DIN ORADEA-MARE**

◆ Oradea-Mare, Str. Clujului.
12...2. Singura întreprindere
mai mare în România,
unde se pot procura
2 în cantități mari orice
forme de piepteni și ag-
rafe de celuloid, gafa-
lită și coarne.

Vânzare numai ptu engroșiști.

Daniel Zauderer

ORADEA-MARE
Strada Nicolae Iorga 1.

Mare depozit de stofe fine
din străinătate, cu prețurile

:: cele mai convenabile ::

8-2 2

**SELMANN
ȘI ULHMANN**

MAGAZIN DE FERERIE
(VASKERESKEDÉS)

ORADEA-MARE

PIAȚA MIHAI VITEAZUL No. 8
(Nagyipicz-tér)

6...4 2

**Frații
Feldheim & Co.**

Mare magazin de articole
de dantelărie, mărun-
țișuri și mărfuri
de Nurninberg

Telefon 10-60 ◆ Telefon 10-60

Oradea-Mare

12 Piața Mihai Viteazul 12

ADOLF WECHSLER & Co. S. P. A.

Mare negustorie de coloniale,
delicatese și fructe sudice.

Aparate speciale pentru
prăjit și măcinat cafea.

ORADEA-MARE, STR. MIHAI VITEAZUL 21

4-2 2

Iosif Sonnenfeld iun.

Oradea-Mare, Str. Kossuth L. No. 1
Tel. 735 (Palat Vultur negru) Fondat 1834

Mare magazin pentru pipe de
spumă, instrumente muzi-
cale, arme și rechizite
● de vânat ●

3...2 2

1-2 SUCCESORUL LUI 2
ANTON JANKY

Băcănie

coloniale și delicatese

CASA FONDATĂ ÎN 1815

Oradea-Mare

**FRANCISC WALLERSTEIN
SUCCESORII:
DANIBERG ȘI WALDNER**

Mare magazin
de mobile

9...3 2
Inființat în 1896 Telefon 458
Oradea-Mare, Strada Nicolae Iorga 19

Cafeneaua „Minerva”

(fostă „Vulturul Negru” Fekete Sas)

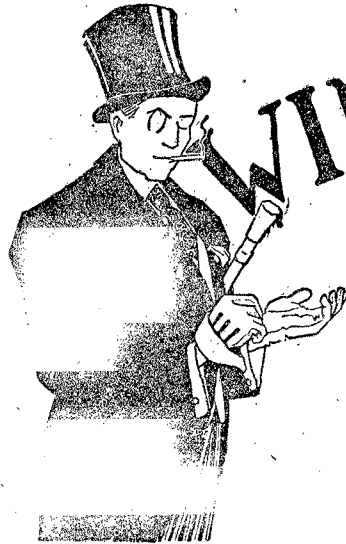
A fost din nou modern și luxos
aranșată. Loc de întâlnire fami-
liare pentru înalta societate
Orăzeana.

Oradea-Mare, Piața Unirii (Szt. László-tér)

5-2 Vizitați 2
LOYD CAFE

Serviciul prompt și curat
Seara concert

Oradea-Mare

WINDSOR

PROPRIETAR: L. KONSTANTIU
CASA VICTORIEI 76
BUCUREȘTI

NOUȚĂȚI

Mătăsuri și Zefiruri
engleze

Pyjamae, Gulere

Pălării de Pae